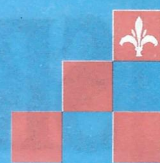

BOBOVAC

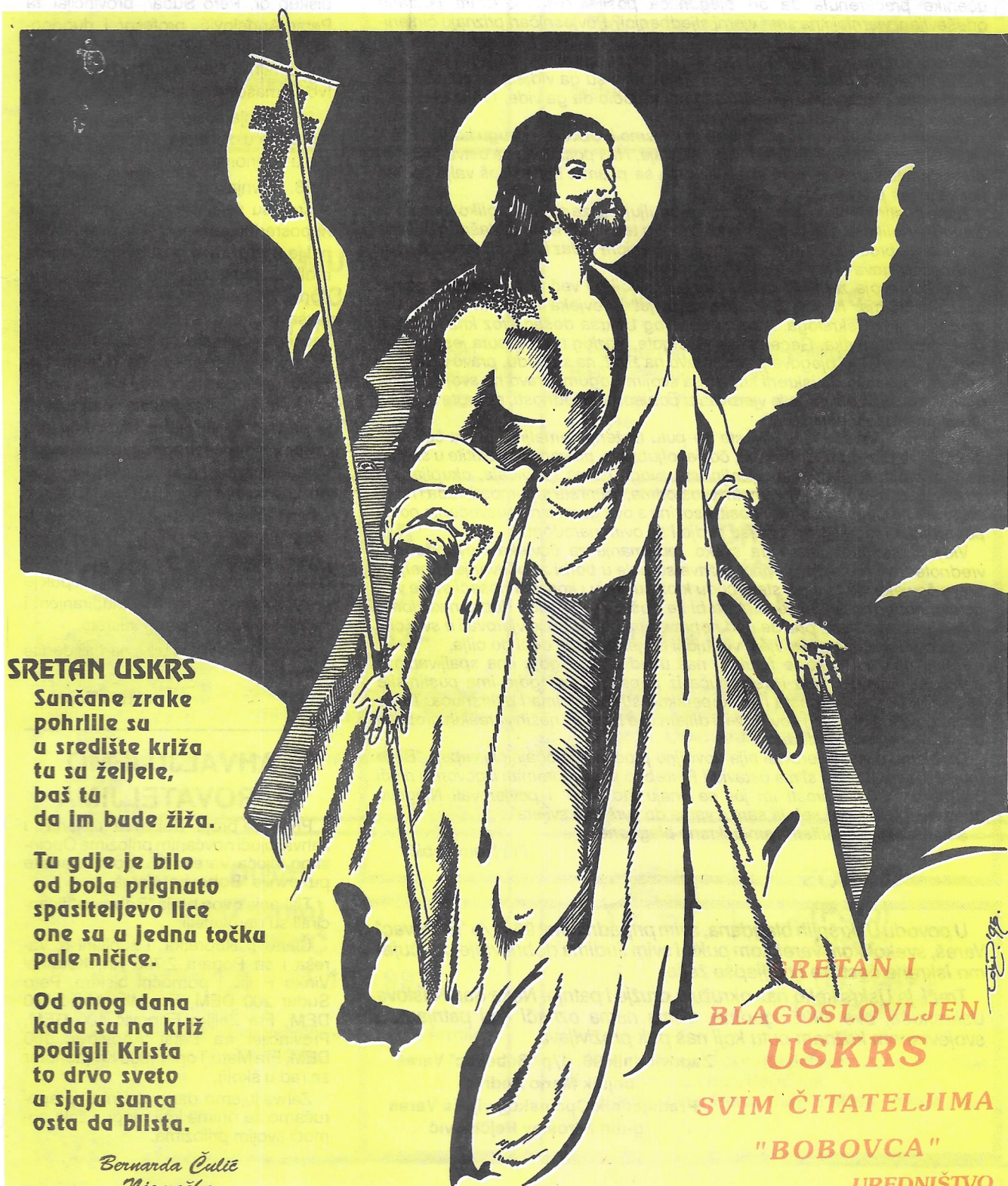
LIST VAREŠKIH HRVATA

GODINA I

BROJ 3-4

VAREŠ

OŽUJAK-TRAVANJ 1995.

SRETAN USKRS

Sunčane zrake
pohrlile su
u središte križa
tu su željele,
baš tu
da im bude žiža.

Tu gdje je bilo
od bola prignato
spasiteljevo lice
one su u jednu točku
pale ničice.

Od onog dana
kada su na križ
podigli Krista
to drvo sveto
u sjaju sunca
osta da blista.

*Bernarda Čulić
Njemačka*

**SRETAN I
BLAGOSLOVLJEN
USKRS**

SVIM ČITATELJIMA

"BOBOVCA"

UREDNIŠTVO

SRETAN USKRS

Dragi Varešaci - svi vi koji boravite na prostorima općine Vareš ili ste s ovih prostora privremeno morali otići, a slavite najveći kršćanski blagdan - Uskrs. Slijedi još jedan Uskrs, veliki kršćanski blagdan koji dolazi samo u one obitelji koje su proživjele korizmu, post, pokoru i Veliki petak. U Uskrsu mi kršćani slavimo Isusa koji je nedvojbeno umro i pokopan. Slavimo onoga čiji je svršetak bio nezavidan i sramotan, onoga koji je raspet kao lažni učitelj, krivi prorok, zavodnik naroda i bogohulnik.

Nerazumljivo i nelogično ljudskom poimanju jest da je kršćanstvo Raspetog "zločinca" priznalo Bogom. Što je ta pokretačka snaga koja je Isusove učenike preokrenula da od bjegunaca poslije njegove smrti postanu odeševljeni vjernici i na smrt vjerni sljedbenici? Povjesničari priznaju činjenice, ali im ne znaju razloge. Činjenice su da učenici jednostavno, jasno, otvoreno i hrabro svjedoče da je raspeti Isus Krist uskrsnuo i da živi. U to nema nikakve sumnje jer su ga oni vidjeli. Oni su ga vidjeli, ali ga nisu prvi otkrili nego ime se On sam pokazao i omogućio da ga vide. On je to učinio objavom na što su oni uzvratili vjerom.

U ovom vremenu koje je za nama prošli smo kroz veliku i dugu korizmu. Ali, mi smo još u pustinji, naša korizma još traje. Naš post, glad za ostvarivanjem pravednosti iscrpljuje nam snagu. Stoga se pitamo: koliko još valja postiti; kolika je još pred nama pustinja?

Naša pustinja i naša ratna korizma produljuje se za onoliko koliko traje naša zabluda. Koliko budemo igrali oko "zlatnog teleta" u našoj sadašnjoj pustinji za toliko se produljuje naše putovanje "pustinjom". Izlaz iz "pustinja" bitno ovisi i od našeg stava i (ne) odgovornog ponašanja.

A vidjeti svoje zablude mogu samo oni koji su već počeli gledati novim uskrslim očima. Novog gledanja na svijet i čovjeka uskrslim očima jest gledanje kroz Uskrsloga. A on je do svog Uskrsa došao kroz križ i patnju, preko Velikog petka, Gecemarija i Golgote. Razlog takvog puta jeste zauzimanje za čovjeka i njegova prava: pravo na život, na slobodu, pravo na ljubav i praštanje, pravo na iskreni susret sa svojim Bogom, pravo na svoj identitet u svijetu pluralizma. Isus je vjerovao u pobjedu pravednosti, dobrote i ljubavi i to je postigao u uskrsnuću.

Dragi naši Varešaci, vi koji ste ne putu traženja temeljnih prava čovjeka: gladujte za pravdom, dobrotom, čovjekoljubljem, pravom da zaštitite u samim sebi dostojanstvo čovjeka. Željni ste svoga doma i zavičaja, okupljanja i susreta sa svojom obitelji na ovim prostorima, željni ste sigurnosti, rada i mira, željni ste na Cvjetnicu u ruci nositi tisovinu s ove gore, a na posvećenje nositi paprenjake i radovati se Uskrsu ovdje i sa ovim narodom.

Vidjeli smo kros Isusa da svako zauzimanje za čovjeka i evangeoske vrednote traži svoje žrtve. Mnoge žrtve su pale u borbi za očuvanje temeljnih prava čovjeka. Još uvijek ste u hodu kroz pustinju i korizmu noseći svoje već gotovo nepodnosive križeve. A da bi se došlo do pobjede dobra nad zlom, ljubavi nad mržnjom, pravde nad nepravdom, potrebno je vjerovati u svoj cilj. Stoga budimo stameni u vjeri, vjerujući da je moguće doći do cilja.

Uskrs nas uči kako je feniks i naš usud - tamo gdje ima spaljivanja u vlastitom gnijezdu, ima i uskrsnuća iz pepela. Tamo gdje ima pustinjske kušnje, poraznog posta i velikopetskog stradanja ima i uskrsnuća. Tamo gdje su posađeni toliki novi križevi diljem ove Bosne i naših vareških grobalja uskrsnut će i nove mladice.

Da bismo u to povjerovali nije dovoljno proći samo očajnički vapaj - "Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio"! Potrebno je biti spreman izgovoriti i riječi praštanja: "Oče, oprosti im jer ne znaju što rade" i povjerovati Njegovu obećanju: "Ne bojte se! Ja sam s vama do svršetka svijeta".

S tim mislima čestitam vam uskrzne blagdane!

Fra Mato Topić

U povodu Uskršnjih blagdana, svim pripadnicima 96. d/p "Bobovac" Vareš, svekolikom vareškom puku i svim ljudima dobre volje upućujemo iskrene čestitke i najljepše želje.

Treći je Uskrs kako nas okružuju oružje i patnje. Neka dan Kristova Uskrsnuća, ove 1995. godine, svima nama označi kraj patnjama i svojevršnom križnom putu koji naš puk proživljava.

Zapovjednik 96. d/p "Bobovac" Vareš

bojnik Mario Andrić

Predsjednik Općinskog vijeća Vareš

g-din Miroslav Pejčinović

HVALA za SUSRET

Predvodnici katoličke crkve u Bosni i Hercegovini organizirali su korizmene susrete sa svim svećenicima u Vrhbosanskoj nadbiskupiji i franjevačkoj provinciji "Bosni Srebrenoj". Delegaciju su činili: kardinal, Vinko Puljić, pomoćni biskup dr. Pero Sudar, provincijal fra Petar Anđelović, profesor i dugogodišnji urednik "Svjetla riječi" fra Ljubo Lucić, tajnici Nadbiskupije i Provincije, Ivo Tomašević i fra Ivica Vidak.

23. travnja susreli su se s nekim Varešacima u župnoj crkvi i sa svećenicima u župnom uredu.

26. travnja crkveni dostojanstvenici susreli su se s vjernicima na Pogari, neposredno prije nedjeljne mise. Kardinal je u pozdravu posebno pozvao na molitvu za mir u Bosni i Hercegovini, a pomoćni biskup i provincijal su naglašavali kako se trebamo osjećati i zauzimati da budemo "svoji na svome". Posebno je naglašeno da trebamo vjerovati u snagu i moć molitve u trenucima kada nama ponestaje snage. Misu je predvodio fra Ljubo Lucić koji je u propovijedi posebno naglasio snagu i veličinu ljubavi u praštanju. Nakon toga obišli smo vjernike u Pržićima, Daštanskom i Višnjicima. Sva trojica crkvenih predvodnika u Bosni naglasili su kako puk nigdje nije kod kuće nego samo ovdje gdje je ponikao. Okupljeni puk je to odobravao glasnim aplaudiranjem i radošću nezaboravnog susreta.

Hvala vam što ste bili s nama i dođite nam opet!

Fra Mato Topić

ZAHVALJUJEMO DAROVATELJIMA

Prva dva broja "Bobovca" tiskana su zahvaljujući novčanim prilogima Općinskog vijeća Vareš i 96. domobranske pukovnije "Bobovac" Vareš.

Tiskanje ovog broja "Bobovca" financirali su darovatelji:

Članovi "Napretka" i župljani iz Vareša i sa Pogara 2.700 Kn, Kardinal Vinko Puljić i pomoćni biskup, Pero Sudar 200 DEM, Fra Mijo Mrlić 100 DEM, Fra Željko Filipović 100 DEM, Provincijal fra Petar Anđelović 100 DEM, Fra Mato Topić 1000 Kn (honorar za rad u školi).

Zahvaljujemo darovateljima i preporučamo se onima koji mogu i žele pomoći svojim prilogima.

VIJESTI, VIJESTI, VIJESTI...

IZ HDZ - OPĆINSKI
ODBOR VAREŠZapočeli razgovori na uspostavi
prijelaznih organa vlasti u općini
Vareš

U duhu najnovijih Bonskih sporazuma za potrebu ubrzanja zaživljavanja Federacije BiH, održano je u proteklom periodu nekoliko važnih sastanaka po pitanju implementiranja ustava Federacije BiH na općini Vareš.

Sastanak Županijskog odbora HDZ
Žepačko - Bobovačke veležupe s
kantonalnim odborom SDA
Zeničko - Dobojskog kantona

Dana 22. ožujka 1995. g. u prostorijama kantonalnog odbora SDA u Zenici održan je sastanak pomenutih delegacija stranaka HDZ i SDA i doneseni slijedeći zaključci:

Utvrđen je termin održavanja sjednice Skupština općina - prijelaznih Općinskih vijeća u Varešu i Žepču i to istoga dana u utorak 11. travnja 1995. g., s tim da do tada veležupna rukovodstva HDZ i SDA osiguraju potrebne političke i druge pripreme održavanja ovih sjednica.

Također je zaključeno da se završe započeti procesi konstituiranja prijelaznih Općinskih vijeća u ostalim općinama naše veležupe.

Bilateralni razgovori HDZ i SDP Va-
reš

Dana 21. i 28. ožujka 1995. g. na Daštanskom u Varešu održani su

među stranački sastanci izaslanstava HDZ i SDP Vareša, koje su predvodili g. Miroslav Pejčinović i g. Rešad Žutić. Razgovaralo se o slijedećim pitanjima:

1. Organizacija i status vojnih postrojbi.
2. Povratak izbjeglih i raseljenih osoba.
3. Gledanje na ustroj prijelaznih općinskih vlasti u općini Vareš.

Razgovori su protekli u konstruktivnoj i tolerantnoj atmosferi, a zaključeno je da se odmah treba započeti s međustranačkim sastancima svih političkih stranaka na području općine Vareš glede uspostave prijelazne općinske vlasti u Varešu, te da se razmijene stranački programi za povratak prognanika svojim kućama.

Među stranački razgovori za uspo-
stavu prijelaznih općinskih vlasti u
općini Vareš

Kao rezultat sastanaka održanih u Zenici, Daštanskom i Varešu, dana 06. travnja 1995. g. u prostorijama SO Vareš započeli su međustranački razgovori političkih stranaka općine Vareš za uspostavu vlasti sukladno Ustavu Federacije BiH. Isti su u konstruktivnom i tolerantnom ozračju nastavljeni 07. travnja. Razgovara se i razmatraju se sva bitna pitanja i predujveti za stvaranje prijelaznih općinskih vlasti i u našoj općini. Nastavak razgovora zakazan je za 10. travnja također u prostorijama SO Vareš, te je i očekivati u narednom periodu uspostavu vlasti po Ustavu Federacije i u općini Vareš.

IZ HSS - OPĆINSKI
ODBOR VAREŠ

Dana 07. ožujka 1995. g. Vareš su posjetili prof. dr. Ivo Komšić, predsjednik HSS BiH i književnik Željko Ivanković, član glavnog odbora HSS-e BiH. Nakon razgovora sa rukovodstvom Općinski odbor Vareš, razgovori su nastavljani u zgradi općine Vareš, s aktualnim muslimanskim vlastima. U otvorenom razgovoru izneseni su svi problemi koje imaju Hrvati na ovim prostorima. Sastanak je trajao oko dva sata, nakon čega su se gospoda Komšić, Ivanković i Šurkić uputili na Daštansko, te razgovarali sa g. Miroslavom Pejčinovićem, predsjednikom Općinskog vijeća Vareš i bojničkom Marijom Andrićem, zapovjednikom 96. Dp "Bobovac" Vareš i njihovim suradnicima. Po povratku u Vareš, održan je sastanak, kojem su uz predstavnike HSS BiH, OO HSS Vareš, Općinskog vijeća općine Vareš, bili nazočni i fratri fra Mato Topić i fra Mijo Mrljić. Sve razgovore ocjenjujemo vrlo korisnim, a svoju ocjenu stanja u Varešu dao je g. Komšić po povratku u Sarajevo.

Hrvatska seljačka stranka je izvršila svoju promociju i u selima s hrvatskim pukom. Dana 18. ožujka se predstavila u Dubošici, a 19. ožujka u Vijaki. Uz izuzetno veliki odziv pučanstva, o Programu rada stranke govorili su g. Stjepan Šurkić, predsjednik Općinskog odbora, te Ćiril Miočević, Miroslav Brković, Krešimir Grgić i Biljana Mikešin. Uz mnoštvo problema sa kojima se susreću vareški Hrvati, najčešće je pitanje bilo vezano za povratak prognanih Hrvata u Vareš. Kako su kazali predstavnici HSS predujvet za to je politički dogovor dvije strane, na čemu se intenzivno radi.

SVEČANO
OBILJEŽEN POKLADNI
UTORAK

U organizaciji HKD "Napredak" - družnica Vareš, svečano je bilo na Pogorima za pokladni utorak. Naime, 28. veljače u prostorijama Doma kulture Pogor, organizirano je sijelo u prepunoj sali uz glazbu i pjesmu narodnog i zabavnog orkestra HKD "Napredak".

I ovo je bila prigoda da se pokazuju tradicionalne narodne nošnje, jela i maskembal. Kratak sažetak o ovom blagdanu nazočnima u sali, biranim je riječima iznio župnik fra Mato Topić, predsjednik HKD "Napredak".

Uručene su i nagrade za najbolju masku, narodnu nošnju i najuspješnije tradicionalno jelo. Ovom prigodom zahvaljujemo na uloženoj trudi u organizaciji Mjesnoj zajednici Pogor, ogranku Napretka sa Daštanskog i svim nazočnim na ovom druženju.

IZ UDRUGE OBITELJI POGINULIH
BRANITELJA

Udruga obitelji poginulih branitelja naše općine je utemeljena u srpnju 1994. godine. Ima 230 članova od kojih se polovina nalazi na području općina Vareš, Kiseljak i Kreševo. Ostali su na području HR HB i RH što veoma otežava ukupan rad Udruge.

Zadaci Udruge su: čuvanje ugleda i dostojanstva poginulih hrvatskih branitelja, socijalno - pravna zaštita svojih članova, osiguranje uvjeta školovanja reprofesionalizacije i prikladnog zapošljavanja udovica, djece i roditelja poginulih branitelja, kao i sveukupna briga o djeci i svim članovima uže obitelji poginulih branitelja. U Udrugu mogu pristupiti sve udovice i roditelji poginulih koji prihvaćaju zadatke, pravila i Statut Udruge.

Za predsjednika Udruge Vareš, izabrana je Biljana Šimović, dopredsjednik je Mihovil Dodik, tajnik Dražena Klarić.

Udruga se zahvaljuje svima koji su pomogli pri samom utemeljenju, a prije svega 96. domobranskoj pukovnji "Bobovac" Vareš i poziva sve one koji nam žele pomoći da daju svoje prijedloge i mišljenja za njezin učinkovitiji rad.

U Žepču je 14. veljače 1995. godine održana I. konstituirajuća sjednica Sabora Županijskog odbora Udruge obitelji hrvatskih branitelja HR HB poginulih u domovinskom ratu Žepačko - Bobovačke županije. Na sjednici je donešena odluka o utemeljenju Županijskog odbora Udruge obitelji poginulih branitelja Žepačko - Bobovačke županije u čiji sastav ulaze općine: Žepče, Vareš, Usora, Teslić - Komušina, te općine Zenica, Visoko, Kakanj, Breza, Olovo i Ilijaš, ukoliko na svojim sjednicama donesu zaključke o prihvaćanju ove odluke o pristupanju u ovaj Županijski odbor. Ciljevi i zadaci Županijskog odbora su zaštita prava i interesa njezinih članova.

Za predsjednika Županijskog odbora izabrana je Dražena Klarić iz Vareša, a za dopredsjednika Ružica Jaković iz Usore i Ankica Tadić iz Žepča.

POSJET GENERALA TIHOMIRA BLAŠKIĆA, NAČELNIKA GS HVO-a

Dana 25. ožujka 1995. g. zonu odgovornosti 96. domobranske pukovnije "Bobovac" Vareš posjetio je načelnik Glavnog stožera oružanih snaga HR HB, general bojnik Tihomir Blaškić u pratnji ministra unutarnjih poslova HR HB i pomoćnika ministra unutarnjih poslova Federacije g. Jozе Leutara, te zapovjednika ZP Vitez pukovnika Drage Dragičevića.

Cilj posjeta je sagledavanje ukupne problematike na našem prostoru.

Prvenstveno, problem blokade naše zone odgovornosti od strane muslimanskih vlasti Vareša i sprečavanje otvaranja Plavog puta Kiseljak - Vareš - Daštansko. Visoki gosti su sa članovima zapovjedništva naše pukovnije razgovarali o (ne)mogućnostima bržeg zaživljavanja Federacije, tj. o realnosti da se rokovi formiranja prijelaznih općinskih vlasti, utvrđeni Bonskim sporazumom, ispoštuju na prostoru vareške općine.

I general Blaškić i pukovnik Dragičević još jednom su istaknuli bojevu spremnost pripadnika pukovnije "Bobovac" i besprijeekorno izvršavanje svih postavljenih zadataka na kupreškoj bojišnici.

SUSRET SA RANJENICIMA

Koncem veljače, u jednotjednom posjetu našoj pukovniji boravili su naši ranjeni bojovnici. Pukovnja je osigurala prijevoz za 26 ranjenika, pripadnika 96. domobranske pukovnije koji se nalaze u Neumu na rehabilitacijskom li-

ječenju. Kate, Tvrtko, Pupa, Viktor, Beli, Jarman, Cabar, Curka... nisu krili veliko zadovoljstvo što su ponovno među svojim suborcima, što mogu s njima sjesti, razgovarati, provešeliti se i zapjevati.

Zajedno sa g. Augustinom Musićem, koordinatorom za skrb naše pukovnije, upriličen je svečani prijem i objed sa članovima zapovjedništva pukovnije "Bobovac". To je bila prilika da se razgovara o svim problemima koji su ve-

zani za skrb ranjenika i mogućnosti pukovnije da se skrb podigne na višu razinu. Nekoliko ranjenika je pri kraju tretmana, pa će poslije skoro godinu dana liječenja ponovno u postrojbu. S velikim zanimanjem prate sva događanja u pukovniji, a osobito aktivnosti na kupreškoj bojišnici. Naši ranjenici su u posjetu pukovniji boravili u pokladno vrijeme i tako svojom nazočnošću uveličali veliku feštu-maškare.

DRAGO DRAGIČEVIĆ NOVI ZAPOVJEDNIK ZP VITEZ

U sklopu primopredaje dužnosti između dosadašnjeg zapovjednika ZP Vitez, general bojnika Filipa Filipovića i novoimenovanog zapovjednika ZP Vi-

M. Andrića i predsjednika Općinskog vijeća, gosp. M. Pejčinovića upoznat o kompletnoj problematici u našoj z/o. General Filipović je istaknuo veoma do-

raju sve postavljene zadatke i na Kupreškoj bojišnici.

Puk. Dragičević je bio dosadašnji zapovjednik 111.puk. iz Žepča, a do promjene je došlo ukazom predsjednika Predsjedničkog vijeća HR HB u smislu sveukupnog preustroja HVO-a i kadrovskog jačanja.

ZP Tomislavgrad.

EKSHUMACIJA POGINULOG BOJOVN NIKA

Dana 05.04. 1995.godine na groblju Gojevići - Fojnica izvršena je ekshumacija tijela pok. Franje Zloušića, a istog dana i sahrana na gradskom groblju Stogić - Vareš. Franjo Zloušić (05.02.1942. - 02.11.1993.) poginuo je kao bojovnik brigade "Bobovac", branivši Vareške prostore od agresije MOS-a. Tako su posmrtni ostaci Franje Zloušića poginulog u rejonu Peru-na, konačno sahranjeni u obiteljskoj grobnici uz nazočnost njegove obitelji i ostalih Hrvata Vareša.

PD SLUŽBA PUKOVNIJE
"BOBOVAC"

tez pukovnika Drage Dragičevića, u našoj z/o upriličen je 13. ožujka susret sa zapovjedništvom 96. pukovnije "Bobovac". U nazočnosti zapovjednika bojni i samostalnih postrojbi, puk. Drago Dragičević je od strane zap. 96. puk.

bru suradnju sa 96. puk. "Bobovac" i da je ista pokazala izuzetnu elastičnost i žilavost u opstajanju u najtežim i najsloženijim uvjetima djelovanja postrojbi HVO-a. Svi ti neuvjeti življenja pripadnika 96. puk. nisu ih sprečavali da realizi-

212 GODINA OD SMRTI FRA FILIPA LASTRIĆA

Varešaci na poseban način trajno trebaju osjećati dug prema fratrui koji je potekao sa ovih prostora (rođen 1700. godine u Očeviji) a umro je u našem podneblju (umro u Kraljevoj Sutjesci, 19.04.1783.) i posebno prisutan u imenu osnovne škole na Pržićima - fra Filipu Lastriću.

Fra Filip Lastrić najpoznatiji je i najjučeniji bosanski franjevac 18. stoljeća. Godine 1758. zaputio se u Rim da ispred cijele Provincije vrhovnom starješinstvu Franjevačkog reda iznese časnu prošlost svoje Provincije i njeno pravo da ostane i dalje provincija. U kratkom vremenu sakupio je građu za povijest Bosne i napisao "Pregled stari- na Bosanske provincije".

Lastrić je poznat kao povjesničar i pisac propovijedi, asketskih i filozof- skih djela. Bio je svestrano izobražen. Dobro je poznao vrijeme u kojem je živio i svoju prošlost. Zbog svoje uspješne misije u Rimu - zalaganja za čast i prava Provincije nazvan je "uskri-

siteljem provincije i ocem domovi- ne". Nazivaju ga i "ocem bosanske historiografije" jer je u "Starinama" već u 18. stoljeću izložio povijest Bosne. Dobro je pozna- vao Sveto pismo, crkvene oce, skola- stičku filozofiju, nauku crkvenih sabora, liturgiju, povijest, dušu i pobožnost svoga puka.

Fra Filip je živio u vrijeme najtežeg stradanja katolika u Bosni kada je Provincija imala samo tri samostana i 223 fratra, a izgubila četiri petine svoga katoličkog puka. U tim vremenima kada je Bosna izgubila rang provincije i postala kustodija Lastrić se zauzeo kod pape i generala Reda da se Bosni po- vrati ugled i rang provincije (ima li sličnosti s ovim vremenom?). U tim teškim vremenima zaboravljene i opu- stošene Bosne Lastrić je došao do ova- ga zaključka: siroti je bolje biti bez

oslonca pa se svojski brinuti za sebe, negoli biti pastorče slobodnih i imućnih.

Baveći se znanstvenim radom La- strić nam je pružio vrlo kratku, ali za ono vrijeme, dobru prvu povijesnicu i zemljopis Bosne, a pišući svojim hrvat- skim jezikom ostavio nam je blago hrvatskog jezika. Takvim svojim zala- ganjem svijetu je otkrio bogastvo naše mučeničke povijesti, ljepotu naših kra- jolika i dušu našega jezika. Time je postavio putokaz ljudima svoga vreme- na a može pokazati dobre smjernice ljudima ovoga vremena kako se čuva katolički i hrvatski identitet u plurali- stičkom svijetu Bosne.

Fra Mato Topić

DAŠTANSKO

Ime Daštansko dolazi od staroslavenske riječi koja znači stanište ili boravište, ili kuća. O Daštanskom se nije nikada toliko pisalo i govorilo kao u ovoj i minuloj godini. Tek malo ljudi zna da ono svoje ime nosi još iz vremena bosanske samostalnosti, iz doba bosanskog kraljevstva. Možemo ka- zati - kako to gordo zvuči!

Svaka država ubire poreze od svojih građana, pa tako možemo "zahvaliti" toj obvezi, da je zapisano i mjesto Daštansko. Ono se spominje u poreznim knjigama ka-

snijih gospodara Turaka, i to u tri popisa: iz 1468., 1485., i 1489. g. Spominje se kao rudnik srebra. Mjesto je imalo 45 kuća, četiri neoženjena i jednu muslimansku kuću. Šteta je što nisu zabilježeni podaci o porezima kojima su bili opterećeni. No, prema podacima u Borovici, koja je imala skoro isti broj kuća, kao i u Varešu, koji je imao manje kuća, porez je iznosio preko pet tisuća akči (5 kg srebra).

Turci su bili prilično tolerantni prema starosjediocima i priznavali su njihova prava i privilegije.

Što kazati za sadašnju muslimansko- bošnjačku vlast u Varešu?!

Gradanin Vareša

AKROSTIH

Daschwald kažu, punom parom radi,
A tek lokal "96"

Što još ima na toj paradi?

Tisuću nada za radosnu vijest.

Ana, Ivo zagrlili školu,

Napredak - ma ne može bolje,

Sinovi pošli u složnome kolu,

Kupreško ih odveć zove polje.

Opustijela sjećanja od dugog čekanja.

Ptice uz pjesmu tananu lete,

Radost svuda-na polju, na grani,

Ozon sunčane zrake plete,

Ljuljka se mali pupoljak rani.

Eureka čujem; Dječija dreka.

Čutim... sve oko mene raste,

Evo, već vidim i prve laste.

Z. Stjepanović

FEUTON

**Bobovac i vareško područje kroz stoljeća
(1)**

POVIJEST SE PONOVILO

Piše: Vladimir Alaupović

Teško je, ali časno i moralno stajati i budan biti na visoravnima vareške kotline, u kojoj sad netko drugi spava u toplim našim domovima, iz kojih smo kao ljudi i bića jednoga Boga protjerani i neželjeni od naroda, koji je dotad imao svu blagodat, koja se ni po čemu nije razlikovala od naše. Razlika je bila samo u tome što smo mi bili Hrvati, a oni Muslimani, i što smo mi bili većinski, a oni malobrojniji narod zajedničke i nedjeljive vareške kotline, što pametan čovjek nikada ne bi naglašavao, jer mu nije smetalo. Imali smo svoje živote, običaje i mislili smo kako nam ne smetaju njihovi životi, da ni njima ne pada na pamet da silom ukinu naše življenje u tom gradiću uz rijeku Stavnju. U oku svakog prognanog Hrvata usidrla se u oku i okamenila posljednja slika čina protjerivanja sa svega onoga što su Hrvati s ponosom stvarali za sebe i svoju djecu. I kakav lijek da povrati oku sjaj prognanih vareških pučana!?

Ipak ostaje samo jedno: da uz Božju pomoć putovima borbe ili razumijevanja povratimo iskonsko pravo na življenje na okupiranom području vareške kotline. A da to ima svoje temelje možemo dokazati vraćajući se u daleku prošlost koja lijepo potvrđuje u sustavnim i nepatvorenim dokumentima očuvanim u samostanima, koji pričaju o usponu i padu jednoga naroda kraljevine Bosne, njezine prijestolnice Bobovac, kao i grada Vareša, bez kojega bi svaki smisao ove tragične povijesti bio hladan i nedorečen.

Bobovac, kao snažna srednjovjekovna tvrđava, spominje se 1349.-1350. godine. To nam na neki način ukazuje da je grad Bobovac izgrađen puno ranije. Bobovac se nalazi nedaleko Vareša na brdovitom terenu, a najbliža su mu sela Gornja i Donja Borovica, Kraljeva Sutjeska, Dragovići, Mijakovići i Poljani. Nažalost, kao i prilikom pada

srednjovjekovnog kraljevstva, tako i u ovom ratu mnoga su od ovih sela ostala bez svoga puka, koji je pobjegao pred okupatorskom silom, ali je bolnija činjenica da su do temelja porušene i

spaljene obiteljske kuće. Sračunato i učinjeno kako bi hrvatski narod bio trajno uklonjen sa svojih ognjišta i na taj način se ugasilo katoličanstvo u ovim krajevima.

Sam grad Bobovac smješten je na završetku kose koja se formira na južnim obroncima planinskog masiva Dragovskih i Mijakovskih Poljica, a potom se strmo spušta prema jugu razdvajajući slivna područja Bukovice i njezine lijeve pritoke Mijakovske rijeke. Ova kosa nema svoga imena, ali se u narodu naziva Bobovačkom kosom. Na njoj se osobito ističu dvije točke: brežuljak Vis s oko 30 metara visine i gromade od pet gusto nanizanih grebena na jugu gdje se nalazi jezgro gra-

da i kraljevski dvor. Pod pojmom Bobovca najbliži mještani podrazumijevaju dijelove Bobovačke kose, između kraljevskog dvora i crkvice, tamo gdje su nekad stajala glavna gradska vrata i ulazna kula. Osnovne komponente nekadašnjeg grada Bobovca kao naselja gradskog tipa su slijedeće: gradski bedemi, kompleks kraljevskog dvora, glavna ulica, kompleks sakralnih i pratećih objekata na crkvi, mali trg ispred crkve s cisternom u sredini, stambeno naselje unutar bedema i predgrađe ispred sjeverne strane - kapije Bobovca, koje nosi ime grada. Smještaj Bobovca u planinski rijetko naseljeni i teško prohodni kraj imao je prije svega obrambeni značaj. Strateška vrijednost Bobovca jest u tome što se on mogao vidjeti samo iz neposredne blizine. Ta je činjenica imala veliku važnost u doba hladnog oružja, ali u doba vatrenog oružja izgubila je ulogu. U gradu su bili razvijeni obrtnici - kovači, keramičari, klesari,

graveri, rezbari, slikari, mlinari, pekari. Bez ovih obrtnika Bobovac nikad ne bi postao ono što je bio - kraljevsko srednjovjekovno središte Bosne u kojem su se smjenjivali kraljevi bosanski, a u koji su dolazili svjetski diplomati, svećenici, trgovci, vojskovođe i putopisci, koji su sve to i zapisali. Svaki od tih kraljeva je prema svome ukusu i potrebama nadograđivao nešto novo unutar zidina. Potrebno je naglasiti da su od svih vladara u narodu najomiljeniji bili kralj Stjepan Tomašević i kraljica Katarina kao posljednji pred tursku okupaciju 1463. godine. Kralj Tomašević je izdan i pogubljen, a kraljica Katarina koja je štitila kako kršćane tako i nekršćane, u bolu je umrla i pokopana daleko od svog kraljevstva. Za njom žene ovih krajeva nose crne marame i tetoviraju ruke. Te godine kao i danas katolici su, da bi sačuvali glave,

bježali s obronaka Bobovca i okolnih sela, dok su iza njih okupatori pljačkali, ubijali, palili i uništavali sve što ima veze s katoličanstvom.

Danas je Bobovac samo kostur vremena što oslikava jednu silu koja nije poštedjela to poznato zdanje. Barbarstvo osmanlijske vladavine kroz gotovo pet stoljeća znatno je smanjilo broj katolika u ovom kraju, kao i cijeloj Bosni. Teret opstanka katoličanstva i hrvatstva kroz stoljeća bio je težak, a kad je Austro-Ugarska anektirala Bosnu broj katolika se postupno povećavao i živjelo se mirnije. Mnogi su istraživali ostatke staroga grada Bobovca i izvukli na površinu mnoge dragocjenosti.

TUĐE RIJEČI NAŠE RIJEČI

Cjelishodan - **prikladan, svrsishodan**
 Cjelov - **poljubac**
 Cjenovnik - **cjenik**
 Centar - **središte**
 Centrala - **središnjica**
 Cijepati - **kidati, parati, derati**
 Cjevanica - **goljenica**
 Cicija - **škrtac, tvrdica**
 Cifra - **brojka, znamenka**
 Cirkular - **okružnica, kružna pila, raspis**
 Cvjećara - **cvjećarnica**
 Cvekla - **cikla**
 Čad - **gar**
 Čajdzinica - **čajna**
 Čamdžija - **lađar, brodar**
 Čarni - **crni**
 Čaršaf - **plahta**
 Čaršija - **trg, poslovni dio grada**
 Časovnik - **sat, ura**
 Častoljublje - **častohleplje**
 Čatrnja - **bunar, zdenac**
 Čedan - **nevin, neporočan**
 Čegrtaljka - **zvečka**
 Čeličana - **željezara**
 Čeljust - **ralje, žvale**
 Čerečenje - **četvorenje, komadanje**
 Čest - **učestao**
 Četinari - **četinjače, crnogorice**
 Četvrtast - **četverokutan**
 Čigra - **zvrk**
 čioda - **pribadača**
 Čitko - **čitljivo**
 Čivjaluk - **klinčanica, vješalica**
 Čoban - **čobanin, pastir**
 Čoja - **sukno**
 Čuka - **vrh, glavica brda**
 Čulo - **osjetilo, čutilo**
 Čunj - **stožac**
 Čuven - **znamenit, glasovit, poznat**
 Čuvstvo - **osjećaj**

SVIBANJSKI SUSRETI S PROGNAICIMA

HKD "Napredak" predvodi organizaciju oko pripremanja programa za svibanjske susrete s vareškim prognanicima. Ta ideja je naišla na veliku potporu u Općinskom vijeću Vareš - Daštansko, pukovnici "Bobovac" i kod svih hrvatskih institucija koje trenutno postoje na ovim prostorima. Stoga je želja svih da ovim programom donesemo malo vareške duše do naših prognanika i ranjenika. Program je već spreman: tamburaški orkestar dobro je naštimao tamburice, folklor je uvježbao korake, izvorne grupe Vijake, Borovice i Vareša zapjevat će izvorne pjesme, dječiji zbor je spreman za susrete, duhovni vokalnoinstrumentalni sastav znat će obogatiti molitvene susrete, spremna je izložba

fotografija o životu vareških ljudi u zadnje dvije godine. U obilazak će krenuti predstavnici "Napretka", župa Vareš, Vijaka i Borovica, predstavnici Općinskog vijeća Vareš - Daštansko, pukovnije "Bobovac", predstavnici HDZ i HSS.

Planirali smo organizirati susrete u Zagrebu, Neumu, Baškoj Vodi, Ljubuškom i Kiseljaku. Zbog eventualnih organizacijskih poteškoća u ovom broju ne možemo točno fiksirati termine susreta, ali ćemo vas o tome blagovremeno obavijestiti kroz javna glasila. Bez obzira na sve moguće poteškoće program ćemo realizirati u prvoj polovici svibnja.

Fra Mato Topić

USKRŠNJA JAJA

Povijest nam govori: bosanski Hrvati očuvali su kroz stoljeća svoju djedovinu, imena mjesta, gradova, vjeru, običaje, narodnu nošnju i jezik. Posebno su rudarska mjesta imala i svojevrstu "autonomiju". Imali su povlastice u doba bosanskog kraljevstva, koje im je čak i turska vlast priznavala i potvrđivala zakonima i kanonima.

Običaj šaranja "czarglieni uscarsni" jaja kod katolika zadržao se do današnjih dana. Taj se običaj kod nas spominje 1536. godine, u Sulejmanovom zakoniku "Kanunu". Spominje se također i narodni sud, koji se obično sastajao dva puta godišnje. Knez je na sudu s dobrim ljudima donosio pravorijek. Za te svoje usluge dobivao je nagrade i priznanja, o blagdanu Božića, a za Uskrs šarena jaja.

Da smo imali i neprilika zbog "uskršnjih šarenih jaja" s turskim vlastima govore nam optužbe koje se čuvaju u našim samostanima. Godine 1708. Selim paša naređuje da se šarena jaja ne smiju davati niti iskati. Zabrana se odnosila na Bosnu. Unatoč zabrani, u samostanu u Kraljevoj Sutjesci, postoji "Tevter časti turski iz god. 1773." gdje piše što je gvardijan dužan davati spahijama preko godine. Uz ostale namete, spominju se i šarena uskršnja jaja. Tako se poimence spominje: u Visokom šesnaestorici spahija, u Sutjesci i Trnovcima osmorici, u

Obrima šestorici, u Bijelom Polju, Bištranima i Bijelim Vodama petorici, u Zgošći (Kakanj) osmorici, za Goru i Mokronoge trojici, u Ričici petorici i u Kasanj-Bičeru trojici.

Imali smo teških vremena u prošlosti, ali ni uz teške žrtve nismo nikada zaboravili svoju vjeru i običaje, a kamo li djedovinu.

Građanin Vareša

LJUBAV KROZ SLIKE I KNJIGE

U povodu dana hrvatskih velikana Zrinskog i Frankopana i 212-te obljetnice smrti fra Filipa Lastrića, 30. travnja 1995. HKD "Napredak" i Župni ured Svetog Mihovila u Varešu organiziraju izložbu slika u staroj vareškoj crkvi. Otvaranje izložbe obogatit će se akademijom na kojoj će sudjelovati više kulturnih djelatnika - književnika, glazbenika i slikara.

Ideja o skupljanju slika i knjiga za Vareš potekla je od Varešaka, Ivica Mliwončića, novinara "Slobodne Dalmacije" koji će zajedno s "Napretkom" i Župnim uredom podnijeti najveći teret u realiziranju ove ideje.

Zahvalni smo svim darovateljima koji će očitovati svoju ljubav za Hrvate Bosne - one u Varešu - kroz slike i knjige. Ovo je primjer kako i oni Varešaci koji su davno otišli iz ovoga grada na razne načine mogu pomoći svome Varešu ako osjećaju za njega.

Fra Mato Topić

NAŠI SUGRAĐANI STVARAOCI

PJESMOM PRKOSI RATU

Jasenka Vijačkić, poznatiji kao Čupo, rođen je 07. ožujka 1968. g. u Varešu. Osnovnu školu završio je u Vijaki, a u Varešu je završio srednju rudarsku školu. Sve do mjeseca studenog 1993. živio je u obiteljskoj kući u Očeviji, a potom je nakon muslimanske agresije na Vareš, zajedno s ostalim hrvatskim pukom stigao na prostore općine Kiseljak.

Zbog teške nesreće na poslu prije nekoliko godina, Jasenko nije mobiliziran u postrojbe HVO. No, i pored toga što nema pušku u ruci, on je veliki borac. Svoj doprinos ublažavanju ratnih strahota iskazuje na poseban način - pišući i stvarajući pjesme.

● **Jasenko, kako nastaju tvoje pjesme?**

- U nekim posebnim trenucima, raspoloženjima, nastaju stihovi koji skiciraju moje emocije i inače sve ono o čemu razmišljam. Najčešće se to događa noću.

● **Koliko si pjesama do sada napisao?**

- U progonstvu je nastalo 50 mojih pjesama. Naravno, dosta sam pjesama napisao i u Varešu, ali rat je učinio svoje i u svoj ono panici zaboravio sam ponijeti teku s pjesmama, tada je bilo najvažnije izvući živu glavu. Ali tko zna, možda je ipak teku netko pronašao i sačuvao.

● **Pored poezije baviš se i glazbom. Tvoja prva uglazbljena pjesma ima naziv "Varešu, grade moj". Znači, misliš na svoj rodni grad. Što bi rekao o tome?**

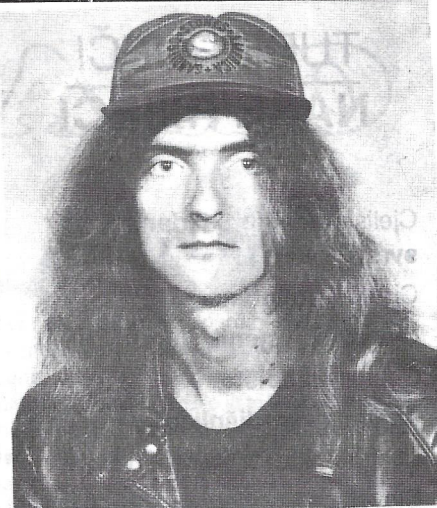
- Točno. Mislio sam da bih ipak netko trebao napraviti nešto, jer Vareš je grad koji je imao dosta dobrih glazbenika. No, nitko se nije oglasio i onda je sa svim slučajno, u kasnim noćnim satima kada su me obuzele uspomene i nostalgija, nastala pjesma koju sam poklonio našem Varešu. To je moj mali doprinos rodnom gradu i borbi da se što prije vratimo svojim domovima. I mogu reći da sam jako ponosan na tu pjesmu.

● **Na radio-postaji Bobovac emitirala se i tvoja pjesma pod nazivom "Zašto". Prve reakcije slušatelja su bile jako dobre i u svakom slučaju pozitivne. Da li imaš u planu snimiti još nešto?**

- U posljednje vrijeme radim sa grupom "Hell juke box" ("Pakleni džuboks"). Ja pjevam, a u grupi su još 3 dečka. Imali smo dobrotvorni koncert u Bakočićima i sav prihod je išao za ranjenike III bojne iz Fojnice. U planu je snimanje nekih novih pjesama, ali još uvijek nismo našli dovoljno razumijevanja kod ljudi koji bi nam mogli pomoći u tome.

● **Kad je ovaj koncert u pitanju rekao si da imaš neku ideju. O čemu je riječ?**

- Razmišljao sam da takav sličan koncert napravimo i na slobodnim prosto-

rima općine Vareš, a sav prihod od tog koncerta planirali smo da se namijeni djeci poginulih borbovnika ili ranjenicima 96. domobranske pukovnije "Bobovac". Trebali bi to predložiti nekome iz Mladeži HDZ općine Vareš, jer mi prije svega želimo pomoći onima kojima je pomoć nužna.

● **Što dalje planiraš?**

- Prije svega, želio bih kompletirati svoju zbirku pjesama simboličnog naziva "Pauk iznad glave". Vjerojatno će se mnogi upitati zašto baš ovakav naziv, a ja ću to malo pojasniti. Kad čovjek ostane bez igdje ičega, kad mu se život svede na 2 m² prostora, a društvo mu prave isti takvi ljudi i poneki pauk kojeg posmatraš uvečer dok se svjetla ne pogase kako plete mrežu, zapitaš se da li smo i mi upali u nevidljivu mrežu koju su spleli neki zli ljudi. I pitaš se da li nam ti ljudi rade o glavi.

● **Izrecitiraj nam svoje najdraže stihove.**

- To su stihovi iz pjesme "Slike prošlosti":

... Očajno bratstvo rasuto svuda pod nebeskim svodom živim sa njima na ničijoj zemlji između života i smrti ali ne još mrtav očekujem nešto ne znajući što Milostinju možda Gospode... Komentar ostavljam čitateljima.

● **Neću te pitati da li se želiš vratiti kući. To se samo po sebi zaključuje. "Indexi" pjevaju "Da sam ja netko", a da si ti netko što bi učinio?**

- Vratio bih sve prognane i izbjegle svojim kućama, djeci bih vratio izgubljeno djetinjstvo, napravio bih zemlju bez granica gdje ime i nacija uopće nisu bitni. Jedini zakon koji bi se trebao poštovati bio bi Zakon ljubavi. Da sam ja netko i dalje bih hranio ptice i ljude mrvicama svoje ljubavi.

VAREŠU GRADE MOJ

Ponekad je teško shvatiti moje snove

grade moj, toliko sam uplašen i ne znam

da li je to ljubav ili fantazija

Nebo je na mom dlanu i čeka samo na tebe

Kasna jesen, odlazim ti grade moj u tuđini svaki dan je samo bol noći hladne, noći sumorne k'o u bajci sanjam tvoje ulice

Tvoje vrele usne zaboraviti ne mogu tvoje nježne noći još uvijek osjećam zato grade nemoj tugovati jednog dana ja ću ti se vratiti

Ti imaš najljepše sunce koje me je grijalo

ti imaš najbolju raju s kojom sam se družio

uuu, aaa Varešu grade moj

uuu, aaa vječna utjeho

NAŠ GRAD PARAPLEGIČAR

U jednom od brojeva "Bobovca", pročitah i tekst gdje se netko od suradnika ovoga našeg lista pita: Da li je Vareš pao i ubio se ili su ga oslobodili i preporodili? E, ja ću početi odatle, da dam svoje viđenje šta se stvarno desilo tom našem Varešu.

Kako naš grad leži u dolini okružen rudnicima željezne rude, a u srcu mu je bila željezara, neki nepoznati ljudi su mislili da je on okovan, pa krenuli da ga oslobode. Ali vidi jada! Kako je bilo puno tih ljudi, taj naš voljeni grad Vareš u nastojanju da se skloni, spotakne se i padne. Ne, nisu našli nikakve okove, te prema tome nisu ga ni oslobodili.

Naprосто se, kako već rekoah spotakao i pao. Da li se ubio? Jest! Još uvijek je invalid, ali bez štaka. Ne može se podići na noge. Polomio je i noge i ruke. Polomio kičmu. Ugruvao se u glavu. Dobio lom živaca, te se ne zna ponašati kao ranije. Od pada mu ponestalo i zraka u plućima. Jedino što i sada teče njegov krvotok, njegova Stavnja. To još uvijek djelomično funkcionira. Naime, ni taj njegov organ nije u potpunosti zdrav. Što bi rekli laici dobio je "zakrčenje žila". Događa se da mu pozlije, dobije visoku temperaturu, takvu da od te vrućice plane i po neki od vareških domova. Ali taj naš grad koji je postao takav teški invalid treba i liječiti, te osposobiti da jednom stane na noge. Zato dragi Varešaci ne ostavljajte ga samog. Ne idite daleko od njega. On Vas treba, da mu pomognete. Da sačuvate njegove šume, da bi se moglo s tim daščicama zaviti i učvrstiti njegove polomljene ruke i noge. Vidati mu rane, da bi mogao udisati zrak u plućima kojeg mu je ponestalo, da bi mu se um razbistrio. Treba s njim postupati nježno, blago, ali sigurno. Šapnuo mi je da mu nema tko za Miholj okreciti kuće u bijelo, oribati pragove u žuto. Sve mu to nedostaje. I još je rekao da se on ne može nigdje pomicati. Ima duboko korijenje koje se zove povijesno, te da ne može to čupati. Nemoguće je, to je već duboko ispod njega. Ne može napustiti grobove svojih predaka, niti ostaviti staru varešku crkvu. I ona žali za Varešacima. Mi smo je ovdje u Varešu u mjesecu mrtvih obilazili svakog petka, da bi je tješili, palili svijeće kod križa i spominjali se svih naših mrtvih.

Još mi je rekao, taj naš grad, da njemu ne odgovara ni temperatura gore na 1200 m nadmorske visine, a ni ona oko 250 m. Kaže da on to cijeni, ali želja za Vašim povratkom je jača od svega. On se ne može nigdje zvati Vareš, nego tu gdje se i rodio.

Zato dragi Varešaci, vratite nam se da zajednički njegujemo bolesnika, očistimo njegov krvotok, dignemo paraplegičara na noge.

Terezija Bagarić

DAH PLANINSKOG JEZERA U NARODNOJ NOŠNJI BOROVICE

Od 02. studenog 1994. godine Hrvati Vareša proživljavaju trnovit put progonsstva i tragedija, koje su iziskivale neizmjerenu bol i patnju, gotovo svakog ponaosob. A općina Vareš u svojoj povijesti, bilježi najstrašniju tragediju osobito izraženu u Borovici. Onome tko je oduvijek živio u Borovici, teško je objasniti sve ono što se dogodilo, jer i onaj tko je svjedok tragičnog uništenja svega hrvatskog, još uvijek je u nevjerici da se takvo što moglo dogoditi. Borovičani u svojim srcima gaje uspomene iz doba blagodeti svoga kraja i nerado slušaju priče o tami, koja danas prekriva njihovu Borovicu.

Takva je i Slavica Matić, žena koja umjesto užitka u toplini svoga ognjišta, živi prognaničke dane u Kiseljaku. Njezina tragedija, započeta napuštanjem kućnog praga, nastavlja se još bolnijom, ranjavanjem sina Nedeljka, rukom dušmanina, koja ga učini nepokretnim. Velika cijena plaćena samo zbog toga što je pokušavao obraniti svoj nacionalni identitet, biće hrvatskog čovjeka, koji nikome ne učini zlo. Bol, koja nesnosno peče zbog sudbine njezina sina. Slavica ipak hrabro podnosi. Nije se predala sudbini radi osobne borbe koju u sebi vodi, protiv svih nedaća, dokazujući time sebi, svojoj obitelji i drugi-

ma, da ipak postoji vrijednost života koja mora pobijediti svaku nesreću.

Teško je bilo shvatiti istinu, kaže Slavica, još teže smiriti srce, zaustaviti suze, pronaći mjesto spokoja u iznenadnoj stvarnosti. Pekla je Slavicu rana njezina sina, ali je morala ostati jaka, vjerujući da samo tako, osobnom hrabrošću s vjerom u Boga, može pomoći svome Nedeljku, a njemu je pomoć uistinu bila najpotrebnija.

Danas se Nedeljko nalazi u Varaždinskim Toplicama na rehabilitaciji i kada majka razgovara sa sinom, njezin majčinski instinkt otkriva ogromno zadovoljstvo koje mu pomaže da shvati kako i on sam mora potisnuti patnju koju povremeno osjeća. Ona ga čini sretnim povratnikom u stvarnost gdje spoznaje da je najvrijednije od svega ipak živjeti. Ponosi se majka Slavica svojim sinom koji nije izgubio vjeru u život, koji u

svojim genima gaji mnogo majčinskog. To je majka kakvu bi mnogi sinovi poželjeli, čija smirenost oduševljava. Obučena u tradicionalnu narodnu nošnju Borovice, ona odiše izuzetnom čistoćom, odavajući najdivniji miris planinskog ozračja jutarnjih svitanja, kakva su se mogla doživjeti samo u Borovici. Simbol svega čistog i blagog, jest ona sama, jer njezina pojava fascinira, njezina ličnost istinska je svjetlost u ovoj tmini koja nas okružuje.

Slavica je jednostavno ponos svoje obitelji, ogromna potpora nužna i njezinom suprugu, a još više ranjenom sinu. Treba sresti tu ženu i vidjeti nježnost njezina lica, ljepotu u iskrenim očima i pri tome shvatiti da ste proveli dragocjeno vrijeme u razgovoru sa brižnom majkom i suprugom, osobom čija dobrota mora pobijediti u ovoj borbi zla i mržnje.

Niti jedna praznina u Slavičinoj blizini ne bi se prazninom zvala, svaki nedostatak njezinom krepošću otklonjen bi bio, a laži i mržnju svojom bi istinom svakog trenutka porazila. To je Slavica Matić, to je ljubav, to je život; to je dah planinskog jezera, odjeven u narodnu nošnju Borovice.

M. Brkić

Od potpisivanja Washingtonskih sporazuma protekla je puna godina dana. Izbjeglama, prognanima i raseljenim osobama bio je to odviše dug i sumoran period. Onima, pak, koji tragaju za različitim rješenjima kao da nije bilo dovoljno vremena. Ponekad kojekakve glasine koje zazvuče povoljno, te pojedine optimističke prognoze na trenutak razgriju već odavna zaleđene perspektive, onda na jednom sve to padne u vodu i sve se opet vrti u krug. Tumarajući tako u magli neizvjesnosti povremeno se odahne uz ublažavajuću konstataciju; važno je da se primirje poštuje.

POSTUPNA NORMALIZACIJA STANJA

Da bi se sagledalo sve što (ni)je postignuto i sačinio rezime zbivanja na ovome području najbolje je vratiti se u ožujak 1994., ili zapravo početi od onoga momenta kada je primirje stopiralo bezuspješna kidisanja na ovu našu oazu. Pojam oaza u ovome slučaju može se tumačiti svakojako i jedino je neprimjeren u pogledu vodoopskrbe. Primirje je nastupilo otprilike u isti mah sa proljećem razvedrivši lica ovdašnjim ljudima i potisnuvši zebnju u njihovu podsvijest. Ovdje, na 1200 m nadmorske visine, predah i toplina uistinu su dobrodošli. A onda, trajnost primirja otvorila je nove mogućnosti. Prije svega, mnogo je učinjeno na poboljšanju isušije skromnih uvjeta življenja. Također se našlo vremena za kulturne aktivnosti i različita športska nadmetanja, poglavito za nogometne turnire koji su privukli mnogobrojne momčadi, a isto tako neočekivani broj gledatelja. Redovite mise na groblju na Višnjicima svaki puta bile su (uostalom, kao i danas) poseban događaj. I na punktu u Pržićima bilo je u to vrijeme dosta dirljivih prizora. Bodljikava žica razdvojila je ne samo dva teritorija, nego i brojne obitelji. Takav susret nakon svega što je prohujalo u pravilu je ostao nezaboravan. Uglavnom, život se polako vraćao u koliko-toliko normalne tokove, čemu je posebno doprinio povratak domicilnoga pučanstva na obranjeni teritorij, a potom i (sukladno s mogućnostima) okupljanje porodica na ovim prostorima. Koliko je bilo peripetija da bi se ostvario nekakav životni minimum, to je duga i posebna priča. Sve u svemu, najviše su živosti bez ikakve sumnje na ove prostore unijela nasmijana dječja lica. Njihova pojava davala je i uvijek će davati podstreka u borbi za normalna ljudska prava i za ljepšu budućnost.

Važan korak koji je učinjen zahvaljujući kontinuitetu primirja, ogleda se u ponovnoj uspostavi veza i komunikacija. Time je svekolika blokada ovoga hrvatskog područja malo popustila i samim tim počelo se odmotavati klupko istine. O zbivanjima oko Vareša dotad se znalo vrlo malo ili gotovo ništa, pogotovo onoga što bi se moglo smatrati vjerodostojnim. Dovoljno je prisjetiti se medijske prašine oko nemilog događaja, zbog koje se kašljalo i u palači Ujedinjenih naroda, a da se istodobno (u Hrvatskoj, recimo) moglo pronaći ne mali broj ljudi koji uopće nisu doznali da je Vareš pao, a kamo li pod kakvim okolnostima. Malo po malo, i izvorne informacije (istina,

ČEKAJUĆI FEDERACIJU

sa golemim zakašnjenjem) našle su svoje mjesto u novinskim stupcima, a potom i u informativnim emisijama. To je opet, doprinijelo zainteresiranosti za obilaskom "jedinствене hrvatske enklave", kao i onoga dijela općine koji je pod kontrolom muslimanskih vlasti. I tako su u proteklom periodu našim područjima prodefilirale mnoge ugledne i utjecajne osobe. Sjetimo se samo nekih: g.

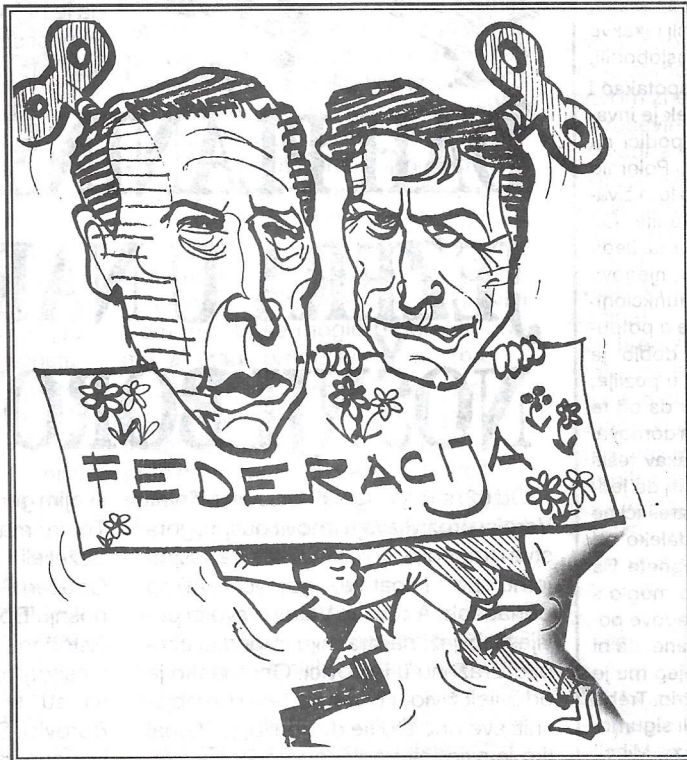
Nakon svega, zaključak svakoga gosta bio je jednostavan. Vareški su Hrvati, moralni pobjednici.

Prošle jeseni, uz velike je poteškoće otpočela sa radom osnovna škola "Fra Filip Lastrić" u Pržićima. I to je bila pobjeda razuma. Međutim, nešto što bi se moglo nazvati "vareška utjeha" postojalo je još mnogo ranije. Nekako s početkom primirja (nakon duljeg vremena) tadašnji župnik fra Mijo Mrlić našao se među svojim župljanima na višnjićkome groblju i u završnom dijelu misnog slavlja ponosno je istaknuo da su vareški bojovnici prošli mnoga iskušenja i nisu pri tome ukaljali svojega obraza niti se može kazati da su iznevjerili kršćanska i moralna načela. Stoga, svi pokušaji da se vareškim Hrvatima "zakači" nešto što oni nisu počinili mogu proći samo tamo gdje se nedovoljno poznaju ovdašnje prilike. A apsurdno je da oni koji takve optužbe lansiraju i sami dobro znaju u koliko su mjeri one neistinite. Bilo kako bilo, ovdje ljudi spavaju čvrstim i mirnim snom, samo je nevolja u tome što liježu i ustaju sa neizvjesnošću.

Brojni visoki gosti kako dodoše, tako i odoše. Napućeni vareški Hrvati našli su u njihovim očima dovoljno razumijevanja, međutim zasiurno su očekivali i nešto konkretnije. Nečega "konkretnijeg" ipak nije bilo. Moralna potpora ni u kom slučaju nije izostala i u povodu toga posebno hvala našem kardinalu Vinku Puljiću.

VOJNO-POLITIČKE PRILIKE

U pogledu oživjavanja Federacije za ovome području za nama je ostala izrazito "sušna" godina. S pozitivnim prizvukom mogu se spominjati samo dvije stvari: sudjelstva HVO-a i Armije BiH na našem području, i posjet "Stogiću" na blagdan Svih Svetih. Međutim, za tren oka se mogu navesti dva kontraargumenta. Primjerice, na cjelokupnom teritoriju Federacije autobusna linija Kiseljak-Daštansko još uvijek je jedina koja ne funkcionira. Osim toga, postavljene su i razne represalije, pa se uhićenje ovdje smatra gotovo normalnom pojavom. Da nije ovih stvari koje anuliraju kakve takve pomake moglo bi se barem kazati da je "spala knjiga na dva slova". No, zorniji prikaz vojno-političke situacije na ovim prostorima moguće je predočiti jedino u odgovorima na pitanja koja smo postavili bojniku Mariju Andriću, zapovjedniku 96. domobranske pukovnije "Bobovac" Vareš i g. Miroslavu Pejčinoviću, predsjedniku Općinskog vijeća općine Vareš.

Bosiljko Mišetić, dr Slobodan Lang, g. Dario Kordić, g. Dražen Budiša, general-bojnik Tihomir Blaškić, te kardinal Vinko Puljić. Svi oni, ne samo da su se uvjerali u težak položaj vareških Hrvata, nego su ostali i zadivljeni pred uspješno nadvladanim poteškoćama opstanka pod ovakvim uvjetima i odlučnošću za povratak. Često je postavljano pitanje u čemu je tajna naše opstojnosti ovdje? Odgovor se može potražiti kroz tri čimbenika.

VAREŠKA UTJEHA

Kao prvo, za vrijeme sukoba u području Daštanskog, tadašnja brigada "Bobovac" u svojim je redovima imala impozantan broj visokoobrazovanih ljudi i teško se po tome mogla usporediti sa kojom drugom brigadom. Drugo, među onima koji nisu pohađali visoke škole, dominirali su svekoliko majstori, odnosno djelatnici različitih profila. Uzgred, Vareš je svojedobno imao širok gospodarski spektar. I jedni i drugi iskazali su se u borbi, a po uspostavi primirja svoje su sposobnosti i iskustvo usmjerili na osmišljavanje i funkcioniranje svih segmenata potrebnih za normalan život u ovako iznimnoj situaciji. I kao treće, sve je to učinjeno sa jasnim ciljem - ostanka na svome!

Bojnik Mario Andrić, zapovjednik 96. domobranske pukovnije "Bobovac" Vareš

Od uspostave primirja, te potpisivanja Washingtonskih sporazuma pa do današnjega dana, na području općine Vareš, kao i na Daštanskom i oko nje, bilo je raznih događanja, a s druge strane možemo slobodno kazati da se gotovo ništa nije dogodilo. Kakva je po Vama bila vojnopoliitička situacija u tom periodu i što bi se iz određenih razloga moglo izdvojiti?

Kakvo je trenutačno stanje u Vašem domenu i može li se očekivati makar imalo izvjesnija situacija i perspektivnija sutrašnjica?

Sigurno je da je općina Vareš u potpisivanju mirovnog sporazuma do danas u žiži interesiranja tuzemnih i inozemnih medija i to prvenstveno zbog velikog kontrasta koji vlada na ovome prostoru. On se s jedne strane, ogleda u uspješnoj suradnji HVO i Armije i u činjenici da se 96. domobranska pukovnja "Bobovac" odmah ukomponirala u potpisani mirovni sporazum prepoznavši budućnost u zajedničkom djelovanju protiv agresora, koje je u proteklom periodu uspješno i dokazano, čime se bitno utječe na prevazilaženje posljedica sukoba naša dva naroda. S druge, pak, strane, istodobno s naporima zapovjedništva i pripadnika 96. domobranske pukovnije, koji su poodavno učinili često spominjani korak naprijed nastojeći unaprijediti suradnju s ciljem što bržeg zaživljavanja Federacije BiH, bošnjačka politička vrhuška blokirala je sve sporazume i dogovore i do danas ulaže maksimum na stvaranju psihološkog pritiska na Hrvate Vareša kršenjem temeljnih ljudskih prava, što se očituje kroz zabranu kretanja civilima, čestim policijskim kontrolama, uhićenjima, pljačkom i paljevinom hrvatske imovine i ostalim raznoraznim pritiscima koji za krajnji cilj imaju iseljavanje Hrvata sa svojih vjekovnih prostora.

Ne bih se složio sa Vama da se u protekloj godini dana nije dogodilo ništa

značajnije. Samo potpisivanje mirovnog sporazuma je veliki događaj koji je prekinuo daljnji nepotreban sukob, sačuvao mnoštvo ljudskih života i spriječio daljnju agresiju na vareške Hrvate, a period od ovih godina dana pokazao nam je da je naš narod najstrpljiviji, najizdržljiviji, najuporniji i s najjačom željom za povratkom, i to bih posebice istaknuo. Najveća garancija poratka u Vareš i opstojnosti hrvatskog puka na području općine Vareš je upravo ovakav narod kakav smo mi, tako da nas ni ovaj psihološki rat koji se vodi protiv nas ne može spriječiti da, sukladno Ustavu Federacije BiH, uskoro opet budemo svoji na svome.

O trenutačnom stanju sigurno ste više čuli od predsjednika Općinskog vijeća, pa ću ja samo istaknuti da je poziv za povratak vojnih obveznika koji su po raznim osnovama napustili zonu odgovornosti pukovnije, a koji je objavljen i u vašem glasilu "Bobovac", dao određene rezultate i za očekivati je još veći broj povratnika na ove prostore. S njima ćemo kompaktiji dočekati uspostavu novih prijelaznih općinskih vlasti na temelju Bonskog dogovora i zaživljavanje institucija Federacije BiH kao jedinog rješenja za oba naroda na prostoru općine Vareš. Nas svakako čeka svjetlija i ljepša budućnost u koju ulazimo čista obraza i na koju nećemo dugo čekati, a naše domove obnoviti ćemo uz potporu brojnih prijateljskih organizacija iz inozemstva koje nam već sada nude cjelokupne projekte obnove spaljenih ili uništenih objekata. Do te score budućnosti, pripadnici 96. domobranske pukovnije "Bobovac" izvršavat će sve postavljene zadaće, kao što trenutačno čine i na kupreškoj bojišnici.

G. Miroslav Pejčinović, predsjednik Općinskog vijeća općine Vareš

Nakon potpisivanja Washingtonskih i Bečkih sporazuma, za nama je ostao politički siromašan period i nikako da se krene s mrtve točke. Svi pokušaji da se i u Varešu nešto postigne propali su, jer koliko znamo druga strana nije htjela surađivati. Što se sve događalo i kakvo je Vaše viđenje političke situacije na ovim prostorima u protekloj godini? Da li su stvoreni uvjeti za sprovedbu Bonskog dogovora i hoće li se uspostaviti prijelazna općinska vlast u Varešu, sukladno s Ustavom Federacije i u roku koji određuje Bonski dogovor? Osim toga, da li neformiranje općinskih vlasti praktički znači nemogućnost formiranja veležupe?

- U mjesecu ožujku obilježena je godišnjica Washingtonskih sporazuma, a zapravo stanje na terenu je ostalo isto kao i prije godinu, jedino su, hvala Bogu, prestali sukobi dviju vojski na cijelom području Federacije. Pokušat ću govoriti o Federaciji s aspekta onih koji se u ovom nesretnom vremenu najmanje pitaju, a to su prognanici. Stvarno stanje na terenu je ovakovo: imamo potpisane sve naprijed navedene dogovore, imamo Ustav Federacije kao najviši pravni akt države, dokument koji su dužni poštovati svi građani, a pogotovu ljudi na vlasti. Međutim, situacija je kod nas takova da se taj dokument u većoj mjeri ne poštuje i da je svatko spreman tumačiti ga onako kako njemu odgovara. Jednom riječju, Ustav postoji, Federacija postoji kao zameetak-plod koji nikako da se rodi i ugleda svijetlo dana.

Što se tiče proteklog perioda od godinu dana u odnosima Hrvata i Bošnjaka u Varešu, točno je da je za nama izrazito siromašan period, ali koji se puno ne razlikuje od ostalih dijelova Federacije. Stvarno stanje na terenu je u stvari ovakovo: jedni koji iskreno žele Federaciju i s jedne i sa druge strane su prognanici - izbjeglice. Razlog za ovo je poznat, jer čovjek koji nije svoj na svomu u mnogo čemu ovisi o dobroj volji drugih. Moglo bi se reći da nije ni čovjek, on je građanin-stanovnik drugog reda bilo gdje da se nalazi. Stoga je jasna naša želja za zaživljavanjem Federacije i

povratkom kući. Na drugoj strani imamo ljude i mjesta koja su se, možemo tako reći, obranila i oni ne žele mijenjati ovakovo stanje, jer je njima dobro. Te dvije strane iz jednog i drugog naroda stalno uvjetuju jedni druge sa ovim ili onim, a to se opet lomi preko naših leđa. Federacija će zaživjeti tek kada je iskreno prihvate svi kao mi prognanici koji se nažalost najmanje pitamo u svemu tome, a kad govorim mislim i na vlasti prognaničkih općina. Rekoh već da je situacija u Varešu, što se tiče uspostave prijelazne vlasti, slična u odnosu na druge, jedina razlika je u tome što su vlasti u Varešu kručile u odnosu na druga mjesta, te sprečavaju elementarne slobode i prava čovjeka te time krše Ustav Federacije (sloboda kretanja, sloboda političkog djelovanja, pravo na jezik, kulturu, školstvo, pravo na povratak kući). To je sve jasno zapisano u Ustavu i tko to sprečava izravno krši Ustav.

Što se tiče najnovijeg Bonskog sporazuma, on je samo pokušaj svijeta da ubrza uspostavu Federacije. Uspostava prijelaznih organa vlasti u našoj općini onemogućava otvaranje svih drugih procesa, a to su prije svega sigurnost, povratak prognanika itd. Sigurno je jedino da se prijelazne općinske vlasti u Varešu neće uspostaviti u datim rokovima, jer je već rok od 01. travnja prošao. Međutim, čini se sve da se uspostave sa što manje prolongiranja, a to svakako ovisi o dobroj volji i druge strane koja za sada ne pokazuje da je spremna za takve korake. Kažem, što se tiče naše općine rok je već prošao i mišljenja sam da će posla imati i arbitar i Ustavni sud Federacije BiH.

Na kraju mogu reći, bez obzira na sve teškoće, da je Federacija nezaustavljiv proces, te da će morati zaživjeti i na našoj općini. Jednom riječju, ja sam uvjereni optimist kada je u pitanju zaživljavanje Federacije u općini Vareš.

Pripremio: Neven S.

DRUGI O NAMA

... Pošto su općinske vlasti zabranile posjete Daštanskom, poslužili smo se karticom UNPROFOR-a, koja je ipak otvorila kapije ovog izoliranog sela. Na putu do ovog sela upoznali smo se i s promjenljivom čudi planine Zvijezde. Svo vrijeme pratila nas je prava snježna mećava, koja je prijetila da zatvori jedinu prometnicu do trenutnog prebivališta najvjernijih Varešaka.

... Za razliku od Vareša koji je temeljito opljačkan, u Daštanskom, koje je bilo pretežno muslimansko selo, u kućama koje smo obišli ne manjka ništa. Istina, ljudi se koriste stvarima i stanuju u tim kućama ali se ništa ne uništava. Naprotiv, selo se uređuje kako bi bilo što podnošljivije za život u surovim uvjetima planine Zvijezde. Pored dvije prodavaonice otvorena su i dva kafića, a improvizirana je i benzinska crpka na kojoj ne manjkaju naftni derivati. Vrše se i pripreme za otvaranje Doma zdravlja pa s obzirom na sve što smo vidjeli nije se teško složiti s konstatacijom jednog međunarodnog promatrača, koji je rekao "da oni gore od sela prave grad, a ovi dolje od grada selo".

... Do kada će igra mačke i miša između sadašnjih vlasti i pravih Varešaka potrajati ostaje da se vidi, ali stanje kakvo danas vlada u Varešu nije nikome na korist. Većina stručnjaka i zanatlija, po kojima je i bio poznat ovaj grad, nisu više u njemu, a sva postojeća industrija je bez njih mrtav kapital. Nesnalaženje novih stanovnika Vareša samo zorno pokazuje koliko je teorija o humanom preseljenju stanovništva neodrživa u praksi. Hrvati Vareša, kao najveće žrtve političke igre kojoj nisu kumovali, žele povratak svojim domovima. Uostalom, oni su tu živjeli stoljećima o čemu svjedoče crkve i groblja, a nadamo se da će biti dovoljno pametnih koji će iznaći potrebni kompromis i omogućiti tim ljudima da žive makar jedni pored drugih, ako već ne mogu zajedno. To je ujedno i sudbinsko pitanje opstanka čitave države Bosne i Hercegovine, a kako će se ono razriješiti sam Bog zna.

(**"Hrvatski Glasnik"** -
Tuzla od 09. 02. 1995.)

Putujući od Igmana preko Kreševa, Kiseljaka i Visokog prema Varešu, osjetih u duši neku zebnju. Nije to strah od onoga što nam se može dogoditi na putu. Razlog mojoj zebnji jest upravo

cilj, a ne put do njega - Vareš. O njemu i oko njega se toliko toga dogodilo i ispreplelo da zapravo ne znam u što idem. Razlog, a i motiv putovanja su u meni jasni. Župnik fra Mato Topić, mlad i odvažan, a u isto vrijeme mudar i razborit, odnedavno vodi župu Vareš. Pozvao me na svečanost obilježavanja 140 godina župne crkve i 350 godina matica.

... Kušamo razgovarati o nekim važnim, ali za ono čega sam ja žedan, nevažnim temama. A ja želim prije nego svane čuti što se dogodilo u Varešu. Čuti iz prve ruke. Puku koji je ostao tu, sutra trebam govoriti. A kako ću, ako ne znam šta im je u dušama, što su proživjeli.... Zločin protiv onih koji nisu krivi ne može se nikada i ničim opravdati. A nakon svega što sam do sada iz pouzdanih izvora mogao čuti, Varešaci nisu krivi. Jedino ako bi se povjerenje i nespremnost činiti zlo, mogli nazvati zlom, njih bi se moglo proglasiti krivima, ali i tada prema njima samima.

... Već 2. studenoga Vareš je pust i opustošen. Hrvati bježe iz njega preko teritorija onih od kojih su ga branili, pred onima koje su branili. Apсурd konstante bosanske povijesti se ponavlja.... Bilo mi je dosta kazivanja. Jednostavno više ne shvaćam!

... Daštansko se obranilo i ostalo ni na nebu ni na zemlji. Bože koliko je takvih mjesta u ovoj nesretnoj, a opet tako dragoj Zemlji!... Župnik je želio da pođem i k ovim ljudima slaviti Svetu misu, jer oni ne mogu u Vareš.... Putem sustižemo ljude: stare i mlade. Ima i djece! Idu na Svetu misu. Svi muškarci u uniformama... Radosni su zbog našeg dolaska... Gledajući ih tako okupljene, još živi a ipak u groblju, u nedoumici sam što im reći, a da to ne bude ni demagogija ni istina koju ne mogu razumjeti i prihvatiti. Kakav lijek može još uopće podnijeti duša ovog puka?... Rekoh im, unatoč svemu, da je bolja nesigurnost Daštanskog, nego sigurnost bilo kojeg grada ili velegrada svijeta, i da su u pravu što su izabrali svoje porušene kuće. Razlog je samo jedan. Ovo je vaše, a sve drugo je tuđe! S vašeg vas progone u ratu, a s tuđeg će vas progoniti u ratu i izgoniti u miru". Izbor bi trebao biti jasan... Hrvati ove Zemlje ne smiju prihvatiti opasnu podvalu da ona nije njihova, jer da imaju neku drugu, bolju domovinu. Danas je teško živjeti u ovoj Zemlji, jer se u njoj, zapravo, i ne živi. U njoj se trpi i umire. Ali to je naše ljudsko i vjerničko poslan-

je. Voljeti i trpjeti su neraskidivo povezane stvarnosti.

... Nakon kratkog ručka prihvatih prijedlog da pođemo do Borovice, iako je kasno poslijepodne, koje se u zimskom razdoblju kradom pretvara u noć.

... Župniku Majiću ovo nije prvi put da dolazi u župu iz koje je zajedno sa svojim župljanima morao otići 30. listopada 1993. s molitvom na usnama i suzama u očima...Zaustavljamo se na prvom proplanku s kojeg se vidi Borovica Donja i Gornja i dijelovi drugih borovičkih sela. Vide se samo tragovi spaljenih štala i gospodarskih objekata, što su bili ponikli kao pečurke, a sada su samo mrlje, tužni tragovi mržnje... Ulazimo u Gornju Borovicu. Izlazimo iz auta. Pored puta razbijeno raspelo. Pucano uz njega iz blizine. Pokušavam ga skinuti. Rado bih ga ponio. Župnik me moli da ga ostavim, "jer je samo tu to što jest - živi svjedok mrtvom znaku"... Nijemo zalazimo dalje u ruševine... U velikom selu nije ostala ni jedna kuća, ni jedna štala, ni jedna šupa. Sve je spaljeno... U stanici dugoj kao vječnost dok kročimo po ruševinama u meni odzvanja tako često u sarajevskim medijima ponavljana rečenica: "Naša Armija u ovom ratu nije počinila zločina!"... Kako teška i bolna zadaća stoji pred svima nama: učiti se govoriti istinu, pa bila ne znam kako ružna, jer ljepša je od najljepše obmane i samozavaravanja. Penjemo se do crkve. Pred ulazom leži srušeni križ s tornja... Župnik pada na koljena i ljubi mjesto gdje je toliko puta slavio Svetu euharistiju. "S ovog je mjesta počelo obredno paljenje Borovice. Crkvu su morali paliti u tri navrata. U župi Borovica, u njezinih pet sela, kakanjska brigada je spalila 1.200 objekata. I to bez borbe, bez otpora! Dugo smo stajali u šutnji, moleći. Noć je posve pala. Vič. Majić kao da zaključio ovaj dan mislima nade. "Ova župna crkva, sagrađena prije 72 godine, posvećena je Preobraženju Gospodinovu. Brdo na kojem leži, meni je bilo brdo Tabor. Borovički Tabor je pretvoren u Golgotu. Borovica je mrtva. Ali ja čvrsto vjerujem da će ova župa doživjeti Preobraženje, da će ovo ponovo biti Tabor. Zlo i mržnja ne mogu imati zadnju riječ. Njihove tragove ćemo izbrisati i pretvoriti u zdanja dobrote i ljubavi". Promatrajući ovog mladog svećenika, slušajući njegovu "proročanstvo" i nazirući snagu ljubavi, kojom prijanja u ono što se zvalo Borovicom pomislih, ako u srcima Borovičana bude bar upola ljubavi što je njihov župnik gaji prema Borovici ona će uskrsnuti. Ljubav slobodna od mržnje ima božansku moć vraćanja u život. A ove večeri u njemu se nije naslućivala ni primjesa mržnje. Samo puno, neizmjerice puno, tuge i nesreće.

"Stećak", Sarajevo, veljača 1995.

HKK "BOBOVAC" TREĆI U SREDNJOJ BOSNI

Na održanom 1. košarkaškom prvenstvu Sr. Bosne od 25. 02. - 12. 03. 1995., košarkaši HKK Bobovac zauzeli su 3. mjesto sa dvije pobjede i dva poraza:

Novi Travnik - Bobovac 86:73 (30:30)

Vitez - Bobovac 97:74 (39:34)

Bobovac - Busovača 69:63 (40:28)

Bobovac - Kiseljak 68:49 (35:28)

Prvo mjesto pripalo je košarkašima Novog Travnika, a drugo Viteza i te dvije momčadi idu u završnicu prvenstva HR H-B, u doigravanje s momčadima iz Hercegovine.

Igrali su: D. Vidović -, M. Bošnjak (20 koševa), Z. Franjić -, D. Božić (20), D. Ilić -, D. Grgić -, A. Naletine -, G. Kevešević (27), Z. Klarić (102), M. Vidović 115, S. Zlović -, Trener - B. Vidović.

Trice: Klarić (12), Kevešević (7), M. Vidović (2), Bošnjak (1).

Razgovaramo sa Zlatkom Klarićem, kapetanom HKK Bobovac, jednim od najboljih igrača prvenstva koji je s postignutih 12 "trica" i najbolji tricaš.

● Što kazati o ovom prvom košarkaškom prvenstvu srednje Bosne?

- Dobro je da se krenulo s organiziranim natjecanjem. I pored velikih teškoća, organizacija utakmica u Vitezu, Kiseljaku i Novom Travniku je bila na zavidnoj razini. Trebalo je aktivnije uključiti javne medije u promoviranje ovog prvenstva da bi posjećenost utakmica bila veća.

● Momčadi Vitez i N. Travnik idu u završnicu?

- Možda smo i mi mogli biti među te dvije momčadi. Pošto je naš "teren" bio pod snijegom, nismo se mogli adekvatno pripremiti. Iz rezultata se vidi, što je prvenstvo odmicalo, igrali smo sve bolje.

● Momčad HKK "Bobovac"?

- Mi već 15 mjeseci živimo na 1200 m nadmorske visine. I sam podatak da smo učestvovali je nešto veliko. Imamo improvizirani teren 10X10 m s jednim košem, par lopti, ali strahovitu volju i

želju da i u ovim teškim uvjetima možemo igrati košarku. I na taj način dokazujemo, svima, da postojimo i da živimo dostojanstveni, kakvi smo i bili.

Sama mogućnost treniranja utjecala je da ne postignemo više što pokazuju rezultati prvog poluvremena na utakmicama koje smo izgubili. Pobjedili smo Busovaču i Kiseljak, momčadi koje redovito treniraju u svojim dvoranama. Marijan Vidović je s postignutih 115 poena drugi strijelac prvenstva. Mladen Bošnjak i Goran Kevešević su odigrali dobro, podbacio je mladi Dalibor Božić. Ostali su imali malu minutažu, međutim dali su sve od sebe. Momčad je plijenila borbenošću i dobrom igrom u obrani.

● Kako ste usuglasili obaveze u poslojbi s obavezama u klubu?

- Naišli smo na veliko razumijevanje i podršku Pukovnije. Osigurali su nam opremu, prijevoz, a bojovnici su u termine utakmica bili oslobođeni svojih redovitih zadaća. Koristim ovu prigodu da se u ime momčadi zahvalim Zapovjedniku Pukovnije bojniku M. Andriću kao i gosp. Z. Brđanoviću, direktoru TP Pržići, na sponzorstvu.

● Kako ocijeniti kvalitetu košarke u Srednjoj Bosni?

S obzirom da na prostoru srednje Bosne postoji 5 dvorana, kvaliteta bi morala biti bolja. Međutim, treba uzeti u obzir ratne uvjete. Ožito nedostaju kvalitetni treneri kao i sluh vodećih ljudi u tim općinama da košarka bude organizirana na višoj razini. Te neshvatljivo je da momčad Žepča ne učestvuje zbog financijskih teškoća! Nužan je rad s mladim, tj. otvaranje škola košarke i naravno više novaca.

● I za kraj

- I ovim okupljanjem košarkaške momčadi i našim sudjelovanjem na ovom prvenstvu dokazujemo ponovo svima da postojimo, da živimo i da čak igramo košarku u ovim teškim uvjetima. A tu su i nogometaši i kros - trkači i šahisti.

UTRKA S GODINAMA

Daštansko je, dakako uz Pržiće i Višnjiće, po mnogo čemu neobična sredina.

Jedan od brojnih ovdašnjih rariteta, doduše na osebujan način, svakako je i šezdesetsedmogodišnji Mijat Josipović iz Višnjića. Bez pretjerivanja se može kazati da ga poznaju svi koji su na ovome području, pa čak i oni najmlađi. Može ga se vidjeti gotovo svaki dan kako trči uzduž i poprijeko ove naše enklave. Ljetos ga se moglo vidjeti kao dobroga plivača na jezeru. Nepušač je i rijetko konzumira alkohol. Ovi preduvjeti iako su bitni ipak nisu dovoljni da bi se posjedovala takva vitalnost. Podsjetimo se, vremenšni je Mijat bez velikog napora istrčao svaki kros koji je ovdje organiziran. Ljudi se dakle, s pravom, pitaju otkuda mu toliko energije. Istina, on već dugi niz godina održava kondiciju i ima se čime pohvaliti. Sudjelovao je na brojnim natjecanjima u Višegradu, Zadru, Kumrovcu, te na Plitvicama i Fruškoj Gori. Uglavnom se radilo o stazama dugim 21 km. Posebno valja istaknuti njegovo sudjelovanje na planinarskom maratonu održanom 1988. godine na Fruškoj Gori, kada je stazu dugu 88 km istrčao za nešto više od 15 sati.

Godina za godinom prolazi, ali Mijat ne posustaje. Redovito izvodi tjelovježbe i trči svoju trku. Njegova istrajnost može poslužiti za primjer, jer puno se toga može postići, samo ako se hoće.

M. Marijanović.

M. MARIJANOVIĆ

TKO JE UPALIO MRAK

BASNA: ne treba brkati s Bosnom. U basni životinje poprimaju karakteristike ljudi. U Bosni, pak, ljudi karakteristike životinja.

BORIS: Iznenadna pojava. Autentična, žilava, otporna. Omiljena. Dugo bezimen, tražio je svoje mjesto u svijetu. A onda ga je osvojio ništa drugima ne otimajući. Tjerao me da se privikavam na to da imam sinove, da na pitanje "kako ti je sin?" odgovaram "koji?". Promijenio mi život. Promijenio nam život. Umiješao se Romanu u nasljedstvo. Nasljedstvo? Hoće li se nakon ovoga rata moći o nasljedstvu uopće govoriti? Tek olakšao nam, vjerojatno gubitak Predraga, gubitak moje majke, gubitak Vareša...

BRAT: To je ono što ti rodi majka i što ostaviš kod kuće kad kao najstariji podeš u svijet. To je ono što ima tvoju krv, ima tvoga oca, tvoju majku, a malo kad se s njim razumiješ, jer si usput po svijetu pokupio neke druge srodnike, ne iste krvi.

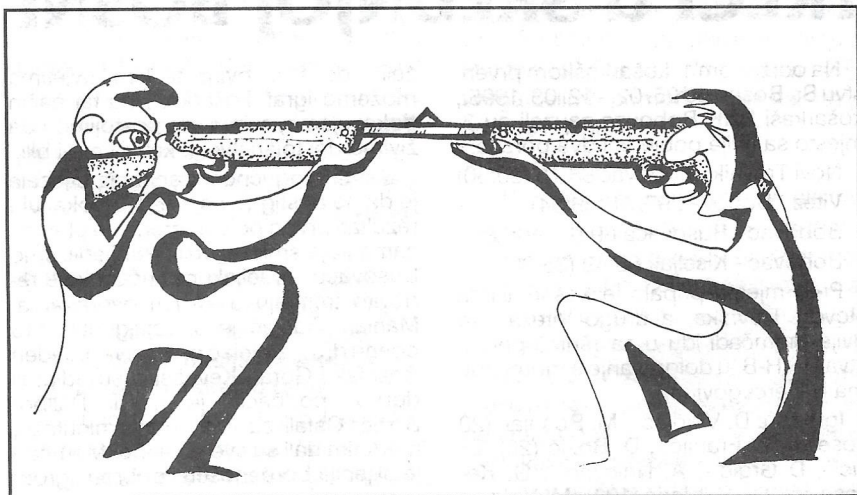
To je ono što ti javi da je majka umrla, a ti ne možeš da shvatiš, jer je radio veza tako hladna, tako loša, s tako mnogo šumova. A ako imaš i drugog brata, to je ono što nikad ne čuješ, jer rat nesposobno učini nesposobnijim, sposobno još sposobnijim, mada ponešto i posve drugačije. Jedan je u Armiji BiH. Drugi u HVO. Jedan je branio Vareš od drugoga. Onda je drugi oslobodio Vareš od prvoga. Sada je jedan slavni osloboditelj. Drugi je ranjen i na teritoriju je zajedničkog neprijatelja. Ništa ne razumijem, a nisam siguran da je i njima jasno. Tek, sestre, mislim da ništa nije jasno. Hvala Bogu, pa je majka mrtva i ne mora se truditi da ista više razumije.

JA: Prvo, posljednje i jedino gramatičko i životno lice. Ne treba reći ni jednine, jer množina ne postoji. Samo ja je doživotno rat, samo ja boli, samo ja pati, samo ja gladuje, smrzava se, voli i mrzi. Samo ja sve razumije i ništa mi nije jasno. Samo ja je junačno i samo ja se plaši očima djeteta. Rat je pomogao da shvati zašto je i BOG ja. Zašto je on jedan, jedini, prvi i posljednji, najvažniji. Izvan ja nema ništa, pa ipak taj ja nije ni sam ni usamljen, nije ni siromašan čulima. Ja? Kako ja volim ja! JA - kako to pluralno zvuči!

MAJKA: To je ono što se uvijek i najviše brine. I s razlogom i bez razloga. A kad se majka može više brinuti i s razlogom i bez razloga, nego u ratu? Moja se majka prvu polovinu rata brinula, drugu nije. U drugoj je polovici umrla. Sada se za nas više nitko ne brine. I ne mora - sad smo svi veliki, a i na rat smo navikli. Ono malo brige što nije odnijela sa sobom, neravnomjerno je ra-

spodijelila na svoju djecu, pa sad ja malo više brinem za sve nas. Možda i drugi tako o sebi misle, ali sad to ne mogu provjeriti. Čekat ću kraj rata. Najgore je što je majka umrla daleko. Četrdeset i pet kilometara od mene. Tako joj nisam mogao otići na sahranu. Ni moja sestra koja je bila još bliže. Došla su joj braća u pauzi između branjenja i napadanja Vareša. Ne znam koji je od njih tada branio, a koji napadao, tko je bio agre-

ovo ranije znao. Ne znam ni kad sam ovo saznao. Ipak...iz grada je otišla kao trudna žena, jer su neki Muslimani od nje Hrvatice napravili četnikušu. Bilo je to u vrijeme hajki na svakoga. Tada su svi bili sumnjivi. Od tada sam od nje dobio dva pisma. Nisam joj poslao ni jedno. Na srpskim je teritorijama i tuče po nama. Ona? Njezin muž? Bliža rodbina njezina muža? Tko to da razumije? Imam samo jednu sestru i volio bih da zbog

sor, a tko hrabri branitelj, no nije ni važno. Srećom pa je umrla prije nego je vojska oslobodila i njezin i moj, i svih nas Vareš. To joj oslobodenje baš i nije bilo potrebno. Ovako barem znam gdje je sahranjena. Uz oca koji je to mjesto za nju (a i za nas, tako smo se dogovorili) ranije otišao rezervirati.

PREDRAG: Ime koje odnedavno nosi besmisao svake smrti i ideala. Poslije sam susretao mnoge koji su slično govorili. Ne, nitko to nije bi spreman i napisati. Valjda je još svježije slično mišljenje nekog rokera i strašna reakcija na to. Teško je reći što više boli: smrt ili naknadna spoznaja. A spoznaja je uvijek naknadna. Kad bi smrt imala šansu biti naknadna.

ROMAN: Prije rata imao sam Romana. Sina. U ratu sam objavio i prvi roman, a napisao i drugi. Roman se radovao romanima. Domaća javnost nije. Ja sam se radovao čitanju romana i moj Roman. Vrhunac zapisa o mom romanu je da ga je pročitao cijeli jedan neboder. Sada već pišem svoj treći roman. Moj Roman, najvažniji od svih mojih Romana, završio je osnovnu školu, upisao se u gimnaziju, od dječaka postao mladić i - dobio brata. Da ne bude sam među romanima. Sad je od romana važniji i - Boris, Romanov brat!

SESTRA: Sretni su ljudi koji je imaju. Nisam to ranije znao. Ne znam ni kad sam

nje ništa nije kako jest. A hoće li ikada biti drugačije? Od ovog valjda gore ne može biti: ona još ne zna kako izgleda moj drugi sin, njezina kći još nije upoznala nijednog od svoja tri ujaka. Hoće li? Mi smo za njih ustaše. Alijini bojovnici, mudžahedini. Ona je za nas četnikuša. Ženski rod od četnik, tj. smrdljiva, pijana, bradata spodoba, kako nas uče naše voljene televizije.

VAREŠ: To je kad imaš rodno mjesto i ono je upisano u tvoje dokumente. U tom mjestu imaš svoje grobove i sve svoje. To je kad su oko njega ratnici koji ga ne vole, a u njemu su dvije vrste branitelja koji ga vole i oni se pobiju tko ga više voli, a oni koji ga ne vole ne urade ništa protiv njega. Slabiji branitelji su Varešu učinili zlo, oni jači još veće zlo. Najgore je što su moja braća bila u dvije različite vojske onih što taj moj Vareš vole. Najgore je što se ništa nisu pitali. Najgore je što je taj moj Vareš pao. Moj brat ga je branio. Najgore je što je taj moj Vareš osloboden. Moj brat ga je oslobodio. Najgore je što ja više nemam Vareša, a i o braći malo što znam i ne znam da li da se radlujem ili da plačem. U svakom slučaju ja sam svoj Vareš izgubio. I svi su ga izgubili. Nitko Vareš ne može dobiti. I ubuduće ću imati rodno mjesto. Dovoljno će biti da pogledam u dokumente i znat ću koje je.

Željko Ivanković

NAŠ SUGOVORNIK

JOZO MIRČIĆ

Jozo Mirčić (75), hrvatski je borac iz II svjetskog rata, dragovoljac i veteran. Znakovito je da nije bilo lako biti Hrvat, posebice Hrvat u Bosni, kako u vrijeme prošlog rata, tako i dan danas. Prigoda je ovo i da se podsjetimo koliko je takvih časno umiralo i koliko ih je u postratnom periodu bilo zlostavljano na različite načine. Danas je malo ljudi koji su svjedoci tog vremena te je stoga čast imati ovakvoga sugovornika, slušati njegova ratna iskustva i ispričati o onome što ga je poslije zadesilo.

Vi ste se iskazali kao domoljub još prije pola stoljeća. Kojoj ste postrojbi pripadali, jeste li imali neki čin i koliko ste dugo sudjelovali u borbama?

- Bio sam pripadnik pukovnije Jure Francetića od rujna mjeseca 1941. do ožuka 1943. godine, a po činu sam bio vodnik. Teško sam obolio od malarije i tako dospio kući, gdje sam se nekoliko mjeseci oporavljao. Nekako u to vrijeme donesena je odluka da svi koji su prije rata radili u poduzećima, budu raspoređeni u domobransku veleobratnu zaštitu. Po ozdravljenju, i ja sam obnašao te dužnosti sve do kraja rata.

● Za nas je posebno zanimljiv detalj da ste i Vi svojevremeno ratovali na Kupresu. Kada je to bilo i šta se tada događalo?

- Imali smo tamo u jesen 1942. godine žestoke okršaje. Nas 700, koji smo branili Kupres, napadalo je oko 9. 000 vojnika. Najžešće borbe su se vodile oko Zlosela i Malovana, crta obrane bila je u dva navrata probijena, pa ipak nekako smo se uspijevali konsolidirati. Te bitke bile su opjevane stihovima: "Što se ono brda tresu, to je borba na Kupresu!" Bili smo bez hrane i po tri dana, ali smo obranili Kupres, međutim, pao je godinu dana kasnije.

● Kako su se stvari odvijale po završetku II svjetskoga rata? Jeste li i Vi poput drugih bili progonjeni?

- Poslije rata radio sam 15 dana, a zatim sam bio приведен (zajedno sa još 30 ljudi) i završili smo u logoru u Sarajevu gdje smo nekoliko mjeseci proveli na prisilnom radu. Krajem jeseni 1945. bila je opća amnestija, pa sam tako došao kući. Ali to je bio tek početak. Kad god bi

se nešto dogodilo, a često puta i bez ikakvog razloga, bivao sam osumnjičen i privođen. Uhitili su me tako sedam puta i svaki puta sam ponešto odležao, od 15 dana do dva mjeseca. Jedanput sam jedva izvukao živu glavu. Osmi puta, Okružni sud u Sarajevu osudio me je na godinu i pol zatvora, pa sam i to odležao. To je bio jedini slučaj kada sam imao presudu i otpusnicu iz zatvora. Nakon toga ponovo sam se zaposlio u poduzeću. Radio sam marljivo, dostizao norme i prebacivao ih, ali nikada nisam bio adekvatno plaćen, niti sam mogao napredovati. Tako je bilo sve do 1976. godine, kada sam otišao u mirovinu. Bez obzira na sve te represalije ja se nikada nisam ponašao saboterski.

● Vi ste očito mnogo toga proživjeli. Kada Vam je bilo najteže?

- Teško je izabrati od svih tih nevolja. Ratovali smo diljem Bosne, primjerice na Kozari, u Srebrenici, oko Rogatice itd. Na sve smo bili navikli. Na glad, na nespavanje, na oskudicu. Jednom prigodom su nas bombardirali zrakoplovi. Meni je osobno bilo najteže kada su me mučili Udbaši. Vezivali su me žicom, imao sam polomljenih rebara i podnosio zatvorske hladnoće. To mi je osobito teško padalo stoga što nisam bio kriv. Nisam počinio nikakva zlodjela, niti bilo što slično.

● Nakon toliko turobnih godina ponovno se vije hrvatski barjak s povijesnim hrvatskim grbom, kuna je u optičaju, vraćamo se opet hrvatskom jeziku. Kako Vi sve to doživljavate?

- Bio sam sretan onoga trenutka kada se slobodno mogla istaknuti

hrvatska zastava. Obradovalo me i to što naša djeca danas imaju prigodu učiti hrvatski jezik, iako nemam djece niti unučadi. Osobito su mi dragi učitelji i nastavnici koji doista čine sve da današnji uzrasti shvate tko su i što su.

● Činjenica je da i danas živimo u ratu. Kažu da je jedan od najokrutnijih. Može li se ove povijesne dane, na našem području, na neki način usporediti sa onima iz II svjetskoga rata?

- Postoje mnoge sličnosti, u prvo me redu zbog izmještanosti naroda. Vareš je u prošlom ratu prvi puta pao u jesen 1943. godine, kada je izvršen napad iz pravca Tuzle. Međutim, nije prošlo mnogo vremena i ponovno je bio u rukama domobrana. Onda su njime u zimu 1944. pokušali ovladati četnici, obzirom da je kod njih u to vrijeme zavladao glad. Uspjeli su prodrijeti u Daštansko i tu bili zaustavljeni. Tada sam i ja zadužio pušku i ponovno sudjelovao u borbama.

● Između ostalih, i Vi ste s punim pravom trebali biti nazočni na skupu u Mostaru prigodom osnivanja Udrge dragovoljaca i veterana domovinskoga rata. Međutim, stigli ste prekasno. Zašto?

- Tom prigodom Muslimani su nam pred Mostarom oteli autobus i zadržali nas 6 sati. Kada smo stigli pred hotel "Ero" sve je već bilo završeno.

Žao mi je što nisam mogao sudjelovati na tom skupu, jer sam se nadao da ću sresti nekoga od svojih ratnih drugova.

NAŠ OSVRT

NA ISPITU ISTRAJNOSTI

Oduvijek se u pokladno vrijeme postavljalo pitanje: "Čega se odreći u korizmi? I odricalo se ovoga ili onoga. Danas međutim, počesto se moglo čuti: "Ne znam čega se odreći". Teško pitanje. Ionako je korizma već godinu i pol. I doista, ima u tome istine.

U ovim godinama opasnoga življenja ispunjenim burnim zaokretima i stalno prisutnom neizvjesnošću, mnogo čega smo se morali odreći, ili bolje rečeno uskraćeno nam je. Stoga je danas na cijeni najviše ljudska istrajnost. Po nekima, postojala je i alternativa. Posegnuli su za njom i otišli s ovih prostora u potragu za boljim životom po različitim "obećanim" zemljama. Činjenice potvrđuju da su naši "auslenderi", htjeli ili ne htjeli, ključne probleme ipak ponijeli sa sobom. I opet je prisutna "korizma", samo na nekom drugom mjestu. Stvari se dakle, vraćaju na početak.

Iščekujući povratak i sjećajući se pri tomu svega onoga što nas je zadesilo ne preostaje ništa drugo do priskrbiti odnekud nove zalihe optimizma i utjehe. Jer, gdje god se nalazili vareški Hrvati, čini se, osjećaju dah "korizme" za vratom.

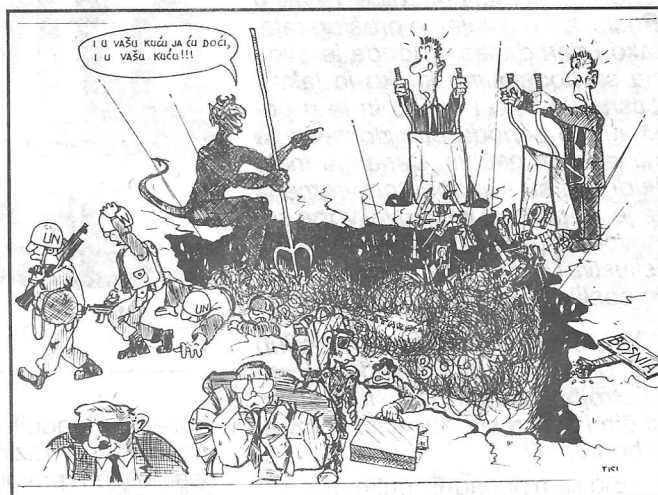
Ovdje na Daštanskom, nemoguće je bojovnicima nadomjestiti dvije stvari. Najveći dio njih niti je u svom domu, niti sa svojom obitelji. Pa ipak, i to se nekako podnosi. I istrajava se.

U obranu ovih prostora ugrađeni su mnogi životi. Odavanjem počasti poginulim herojima izrečene su brojne nijeme zakletve. U dubini duše. I nastao je prkos. Svaki put, pri pomisli na čežnju naših prognanika, on se razbuktava. Teška je spoznaja da se oni već 17 mjeseci potucaju od Kiseljaka i Kreševa do svih krajeva Europe i umiru poniženi daleko od svojih ognjišta. Koliko su teška srca oni odvojili pogled od svojih imanja i sa zavežljajem morali poći u izgnanstvo. Ma gdje se nalazili, njih interesira jedino Vareš. Primjerice, kada je iz tiska izašao prvi broj "Bobovca", skupina vareških prognanika u Beču nekako je došla do jednog primjerka i odmah su ga odnijeli u fotokopirnicu, te načinili tamo po jednu kopiju za svakoga. Nije li to najbolja potvrda koliko je nostalgije i koliko žara u želji za povratkom. Ni oni koji su, što svojom voljom, što igrom sudbine, ostali u Varešu ne žive u nekadašnjem ozračju. Dovoljno je samo jednom naći se među putnicima u autobusu kojim se prođe duž grada i vidjehti njihove suze, mahanje u znak pozdrava i uvjeriti se u to.

Ako i postoji neka svijetla točka i nešto što podgrijava nadu u današnje vrijeme, onda je to svakako svekoliki trud fratara koji su dugi niz stoljeća (uprkos ništa manje teškim uvjetima) činili sve da naši preci ostanu i opstanu na ovim prostorima i koji nam i danas u tome svesrdno pomažu.

Na kraju ovakve jedne raščlambe suvišno je donositi bilo kakav zaključak. Dobro bi došle jedino riječi utjehe. A može ih se citirati samo iz nedjeljne propovijedi: "Korizma je vrijeme pokore. Ma koliko se dugom učinila ona ima kako početak, tako i svoj kraj." Nadati se, da će jednom završiti i ova naša "korizma", i da će nakon nje doći ljepši dani. Zbog svega navedenog doista imamo razloga (i trebali bi naći strpljenja i snage) da ih ovdje čekamo.

Neven S.

Vareš - sijelo rudarstva i obrta do 1943. godine

RIJEČ SAS ZNAČILA JE RUDAR (2)

Piše Vladimir Alaupović

Vijaka (631 m), selo lijevo od ceste Vareš - Očevija, na riječici Tribiji i njezinoj pritoci Vijačici, lijevoj pritoci Krivaje, udaljena od Vareša 12 km, a od starog Kamena, postaje Zavidović - Han Pijesak 4 km. Vijaka je imala oko 40 kuća, pučku školu od 1893. godine i katoličku kuću sa župnikom. U vezi sa željezarskim obrtom prvi put se spominje u jednom teferu (registru) kovačkog (sefa) 26. 07. 1778. godine, dok je vijest o majdanu i rudokopu starija za 88 godina. Među turskim ispravama u arhivu Hrvatskoga zemaljskog muzeja u Sarajevu ima jedna tapija pod brojem 1709. od svibnja 1686. godine, iz koje se vidi da je u Vijaki bio rudokop. Tada je Vijaka bila dio općine Kamensko u kotaru Kladanj. Pred sarajevskim kadijom parničili su se 13. travnja 1882. godine Sarajlije Sulejman Rušdi efendija Kulović i derviš Salihbeg sa Pavom, Jozom i Matom iz Vijake zbog alata u oborenoj kovačnici u Vijaki. Sud je dosudio alat spomenutim kršćanima. U presudi koja je ovom zgodom izdana vrijedno je spomenuti da se kovačnica zove "Samokov". Turski dokumenti nazivaju i vareške kovačnice istim imenom "MA-

DENI SAMOKOV". Stari ljudi pričaju da se u Vijaki radilo prije nego u Varešu, ali je to za sada predaja. U Vijaki se radilo oko 20 godina nakon okupacije.

Borovica (1042m) selo od 50 kuća, 10 km zapadno od Vareša. U Borovici je bio rudokop olovnog sjajnika i cinkova sjajnika, dok se nekada kopalo samo željezo, a po pričanju starih Hrvata kovača, najbolje u vareškom kraju. U svezi s rudarstvom, Borovica se prvi put spominje oko 23. 01. 1552. godine, i to u jednoj sudskoj ispravi kao novi majdan. Ta se isprava odnosi na desetinu, a kao emin fungirao je neki Mehmed-čelebija, sin Kurt-čelebije. U Borovici je prestao rad oko 1890. godine.

Očevija, lijepo i čisto seoce na rijeci ispod Zvijezde planine na visini od 845 metara, broji oko 350 stanovnika. Od Vareša je udaljena 18 km. Očevija je rodno mjesto fra Filipa Lastrica (1700-1783) i fra Rafe Barišića mlađeg, poznatog književnika, kao i dvojice biskupa: fra Rafe Barišića starijeg i fra Grge Barišića. U Očeviji se nikada nije kopala i topila ruda, ali se dovozilo gotovo željezo, i u kovačnicama ili Samokovima izrađivala razna roba kao u

Varešu, a pored toga i raznovrsno posuđe, vrata za peći i željeza za hvatanje zvijeri. Ne zna se kada se u Očeviji počeo razvijati željezarski obrt ali se u drugoj polovici XVIII stoljeća radilo na sav mah, i dok se u Varešu zna da su prvi rudari i topioničari bili Sasi, u Očeviji se za Sase ne zna, jer se ovdje ruda nikada nije vadila.

Izrađenu robu prodavali su trgovci u Varešu i Sarajevu. U lipnju 1993. godine pričao je neki Mato Goga, kako je prije stotinjak godina, dakle oko 1830. godine, neki hadžija bio sagradio duvaonicu i dobivao iz Vareša majstora Šmelzera da mu topi rudu. Varešaci potplate majstora i on je hotimično kvario željezo te da je na taj način upropastio hadžiju koji je bio vlasnik jednog Samokova u Očeviji i od majstora kupovao gotovu robu, te nosio u svijet i prodavao. Nikada ne bi hadžija pošao u svijet, da ne bi poveo bar 50 tovara robe. To je Mato slušao od svog oca Ante, zanatom kovača, koji je sve to doživio. Mato kaže da je slušao i od starca iz Vareša i da je hadžijin majstor umro u velikim mukama u Varešu, a kao teški bolesnik govorio je da ga je Bog kaznio što je hadžiji krivo učinio.

NAŠA PRIČA

NADA UMIRE POSLJEDNJA

Drugi studenoga 1993. Praskozorje. Pod vojničkim čizmama škripao je mraz. Umorne oči promrzlih bojovnika zurile su u svim pravcima iz kojih se očekivao napad. Napetost je visila u zraku. Cigareta i pogled zaustavljen u krošnjama urešenim šarenilom lišća, donekle su blažili situaciju i sjećali na neke bolje dane.

Ako se po jutru dan poznaje, onda je crvenilo sa istoka predskazivalo fatalne događaje. Tako je i bilo. Toga jutra vodile su se odsudne bitke za grad. Vruće čahure od ispaljenih hitaca zlokožno se zveckale i barut je žestoko mirisao. Paljba teških strojnica koje su branile grad, slijevala se s okolnih brda i pretvarala u tutnjavu. Procurila je vijest "na Perunu nešto gori!" Na licima se mogao uočiti nemir, ali i strepnja za živote bojovnika, osobito onih najmilijih. Granate su neumoljivo padale. Padali su i hrabri bojovnici pokošeni rafalima. Padalo se i u ruke protivniku. Čitav život prolazio je u sekundama

kroz misli. Na usnama su ostale neizgovorene riječi.

Potom su stizale alarmantne vijesti i s drugih dijelova bojišta. Svugdje je bilo vatreno. Bio je to dan velikih iskušenja i imao je loš epilog. Navečer je pucnjava utihnula. Sutišla su i zvana na tornjevima crkve sv. Mihovila, iako je njihova zvonjava kao i svake večeri trebala pozivati na zajedničku molitvu. Loš predznak. Našavši se u obruču Hrvati su odlazili iz grada. I organizirano i neorganizirano. Kišne kapi stapale su se sa suzama.

Između ostalih jedna od uplakanih majki intenzivno je pokušavala doznati što je s njezinim sinom. Nitko joj nije znao dati odgovor. Htjela ili ne morala je poći dalje s narodom. U jednoj od učionica škole u Kiseljaku dani su posebno sporo prolazili. Smjenjivali su ih još duže i teže neprospavane noći. Svakom bojovniku koji bi svratio u gusto naseljenu učionicu za vrijeme svoga kratkotrajnog odmora, uslijedio bi molećiv pogled i upit zna li se štogod

za njezina sina. Uzalud. Ništa se nije znalo.

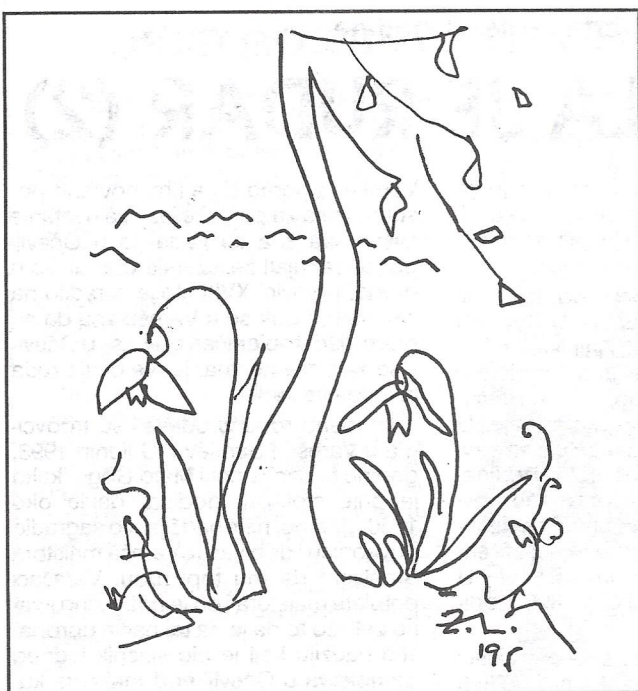
Prošlo je nekoliko mjeseci i majka je doznala bolnu istinu. Isviše dugo su je tješili. Jednostavno nije mogla vjerovati da joj je sin poginuo. I dalje se nadala da će poput drugih i on jednog dana doći na odmor. Nije mogla vjerovati ni kada je njegovo tijelo preneseno i pokopano skromno u seoskom groblju. I to je saznala sa zakašnjenjem.

Iako ranjen, borio se do posljednjeg daha. Nije se želio povući. To je bila autentična priča sa lica mjesta, ali majka nije gubila nadu. I nije se tješila.

A onda je došao prvi studeni 1994. godine. I stvorila se mogućnost za odlazak na grobove poginulih bojovnika. Kolona autobusa, u kojima se dominirale žene u crnini, polako se krivudavom cestom približavala gradu. Ponovno je zavladao nemir, ali i ovoga puta na drugoj strani. Ulice, balkoni, sve je bilo pusto. Na sve strane policajci.

Na groblju je toga dana bilo suza više nego ikada. Natapale su i humke i križeve. Doputovala je i majka hrabrog viteza. Nekako su je odvezli u selo. Došavši u groblje zamijetila je jedan od svježijih grobova i pročitala ime na križu. Pogled je ostao skamenjen. Sve oko nje odjednom se okretalo. Nakon pola sata izveli su je iz groblja. Zapaljene svijeće na sinovu grobu, ubrzo je ugasio vjetar. Tu se ugasila i majčina nada.

Neven S.

KREĆE PROLJEĆE

Nikada do sada s tolikim žarom ne iščekivamo dolazak proljeća. A ono je kasnilo i kasnilo. U svojoj zauzetosti ili tko zna čemu, vjerojatno je bilo odlučilo. "Ako već ne može svugdje stići na vrijeme pa...onda će lijepo zakasniti na Daštansko". Ne, nije to da ga ljudi na Daštanskom ne vole, već prosto što će mu oni na tom zakašnjenju najmanje zamjeriti. Ti su ljudi već svikli i obikli čekati, pa im još jedno u nizu čekanja neće teško pasti. I onda je nakon obilaska i zadnjeg rukavca ove kugle zemaljske, onako umorno i sneno, stiglo i drugo ratno - daštansko proljeće. Donijeli su ga ždralovi u svojoj pjesmi, malene laste na svojim krilima; došlo je na žutim laticama prve jagorčevine, sa malim pupoljkom šljive ranke. Propratila su ga djeca svojom veselom grajom.

S ovim općim prirodnim buđenjem neminovno je uslijedilo i buđenje ljudi-njihovih pitanja, strahova, njihovih nada. A ljudske nade su posebna sorta. Iako uvijek prisutne, one se uvijek kao po pravilu povećavaju sa smjenom godišnjih doba. Tako smo često mogli čuti: "Ako se nešto ne riješi do jeseni..." Ili "Ako nešto ne urade do zime..." Najnovije naše nade i pitanja se povezuju za ovo, tek pristiglo proljeće. I doista.

Što je sa davno zasijanim sjemenom što ga nazvaše Federacija? Kada će, i hoće li to sjeme uroditi plodom? Kakav je to zapravo zasad kada mu se ni za 14 - 15 mjeseci ni za znamenje ne zna, a zaljevamo ga najtežim prognaničkim suzama, hranismo dano-noćnim molitvama i iskrenim nadama? Dodijalo brate čekati, sve da će zlatom uroditi. Tko su ti zločesti vrtlari što nikako da se dogovore, što bi htjeli uglediti iz tog tajanstvenog zasada - bijeli ljiljan, crvenu ružu ili što treće. Strah me, da se ljepoti cvijeća neće imati tko diviti dok se oni dogovore. I na koncu, koliko god to hibridno američko sjeme bilo otporno na ove surove bosanske prilike, ne ponikne li ovoga proljeća, njemu neizbježno prijeti da u nemilosti nedosljednih vrtlara sasvim istrune, prije nego li dođe na svjetlo dana.

Jednog travanjskog jutra dok sam u jažini sniježne oluje osjećao što znači kada zima "ošine repom", nisam se mogao oteti sumnji: "Pa ljudi, hoće li nas i proljeće izdati! Što ako nas i ono zaobiđe, te uopće ne dođe, ta... u ovim nevremenima je sve moguće.

Uskoro me je proljeće obradovalo svojim dolaskom, a moje sumnje otopilo kao što topi ovaj travanjski snijeg. I sada dok nas sve više i više podsjeća na svoje prisustvo, ponesen ovim proljetnim buđenjima ne mogu a da se ne ponadam još jedanput. Dajte da u ovom proljeću započne makar sa velikim zakašnjenjem, sveopće proljeće ovoga napaćenog puka. To ovi ljudi željno, žive nade, očekuju - nadasve zaslužuju.

IZ DNEVNIKA

Dugo vremena nisam vidio starog i dobrog prijatelja... tog pro-duhovljenog i veselog Varešaka, koji je nekada u ona mirna vremena bio osvježanje za svakoga čovjeka... za svaku dušu. Jednostavno, voljeli su ga svi normalni ljudi. Otplovio je kao i svi mi valom sile utopijske i uspio da od svog imetka stečenog samo svojim radom, spasi krhko tijelo i bogatu dušu.

Sreli smo se sasvim slučajno u ovom gradu, gdje smo naklonošću domaćina našli svoj prividni mir, ali nikako da izliječimo i odagnamo tugu za našim krajem. Iako nikada nisam volio kavane, a znajući da ih je on rado obilazio i nije se u njima opijao, pozvao sam ga da se "zavučemo" u jednu običnu kavanu na čašicu pića i da onako kao nekada "proberemo koju pametnu". Gledao sam ga ispod oka dok je pripaljivao cigaretu. "Majko moja", pomislih u sebi, "pa taj čovjek je za neprepoznati. On kao da se tjelesno i duhovno topi u vremenu." Ništa nije razgovarao o sebi, o svojim problemima. Znam samo da je negdje dolje na jugu sa obitelji i da ga je srce povuklo, da se bilo kako privuče među zidine, one stare, izgrađene djedovskom rukom, tamo gore u jednoj ravni vareških brežuljaka, ali na žalost, nije mu se ostvarila želja. Pogledi su nam više od riječi bili dovoljni da razumijemo, na šta se nikako nisam mogao priviknuti kada je on u pitanju, jer želim da osvježim sjećanja na stara vremena.

"Nego, reci ti meni, jesi li nam donio koji novi... odozdo s juga?" upitah ga u trenutku nekakve komunikativne zamrlosti, a misleći na viceve koje je on nekada kao iz rukava "sipao" među nas, a urođenim gestikulacijama vicevi su dobijali svoj puni smisao.

"E moj pobro, ne mogu da se prisjetim ni starog. Nisam ti ja više od tog posla. Kao da je sve ishlapilo iz ove moje glavurde, a voda proprala moj mozak. Najgore mi je za djecu. Znaš, onaj stariji nešto mi je bolešljiv, ali kada mi kaže "tata, hoću ja svojoj kući", meni srce da pukne. Nije dijete naviklo na tjeskobu i plašim se za njegovo zdravlje.

"Znam", odgovorih mu "valjda će se naći pameti da bar ovu djecu spasimo. Gledao si Parlament. Ne mogu ljudi dozvoliti da nas netko tek tako baci u eter. Vratit ćemo se mi u Vareš. Osjećam to u srcu."

"Daj Bože! Ali, kada si ga spomenuo, znaš li ti šta se meni događa? Žena mi skoro u priči spomenu nekakvu sivu jaknu koja je ostala u ormaru. Za malo se ne posvađamo. Ja joj tvrdim da nikada nisam imao sivu jaknu, a ona meni da ne bulaznim, da se priberem i sve tako, što ono kažu za vratove". Gledam ga kako se uzbuđuje, a ja znam da je on imao sivu jaknu.

"Jest, imao si je."

"Ti k'o moja žena."

"Sjećaš li se kada sam ono za rođendan došao kod tebe. Predvečerje je bilo toplo, a ja u običnom puloveru. Tijekom noći zapuše hladni vjetar i donese kišu. Ti si me sa tom sivom jaknom ogrnuo kada sam pošao kući."

"A, dobar si...sada se sjećam. Samo ne znam da li si mi je vratio?" Osmijeh mu se prvi puta ukazao na usnama i lice mu dobi onu normalnu boju.

"Ne znam ni ja" odgovorih uz osmijeh.

"Moram ja izgleda upitati svoju ženu."

I tako... popismo još po jednu ljutu, a srce mi je bilo radosno što se moj prijatelj bar na trenutak opustio i osjetio da nije sam i nije zaboravljen kako čovjek i suputnik zajedničke stvarnosti u kojoj ne smijemo dopustiti da klonemo duhom. A stara poslovice kaže: Ako padneš duhom, klonut će i tijelo."

Ipak mi je kao krunu našeg slučajnog susreta ispričao jedan dobar vic, onako kao iz rukava. Isprajući ga na autobus koji ide dolje prema jugu, reče mi da će se ženi izvinuti za onu sivu jaknu, a da će na povratku prvom zgodom upitati svoju ženu, da li sam mu ja namjerno zaboravio vratiti istu.

Sretno ti, moj prijatelju! Za jaknu ćemo lako, ali za život, treba nam i tvoj život, jer je on dio jedne cjeline, sa kojom ćemo opet kao nekada živjeti i radovati se našim zidinama, na koje ćemo sletjeti kao "ptice povratnice."

SJEĆANJE NA POGINULE HRVATSKE BRANITELJE 96. DOMOBRANSKE PUKOVNIJE "BOBOVAC" VAREŠ

MARKO

(Ivo)

BURAZEROVIĆ

(22.09.1947 - 17.06.1993)

Poginuo nesretnim slučajem u Stipinom Hanu. Sahranjen u Dištici.

Tuguju: Supruga Dragica i kćerke.

ANTO

(Ivo)

DOMINOVIĆ

(20.06.1969 -
27.07.1993)

Poginuo na crti obrane prilikom napada Armije BiH. Sahranjen u D. Borovici.

Tuguju: Majka Anuša, braća Alfonzo i David, sestra Ilinka.

BORIS

(Anto)

MUTIĆ

(09.03.1963 -
17.10.1993)

Poginuo na crti obrane prilikom napada Armije BiH. Sahranjen u Varešu.

Tuguju: Supruga Suzana, sin Andrej, otac Anto, majka Vera, sestre Dijana i Tanja.

SILVIO

(Pero)

DEANOVIĆ

(08.01.1970 - 17.10.1993)

Poginuo na crti obrane prilikom napada Armije BiH. Sahranjen u Strici.

Tuguju: Otac Pero, majka Kata, braća Mijo i Mario.

BRANIMIR

(Vinko)

LOVRENOVIĆ

(07.07.1963 -
18.10.1993)

Poginuo na crti odbrane prilikom napada Armije BiH. Sahranjen na Pogari.

Tuguju: Otac Vinko, majka Jozefina, brat Narcis.

DRAGAN

(Anto)

FRANJIĆ

(25.09.1975 - 21.10.1993)

Poginuo na crti obrane prilikom napada Armije BiH. Sahranjen na Višnjicima.

Tuguju: Otac Anto, majka Kata.

DIDAK

(Franjo)

ANDRIĆ

(21.12.1975 - 21.10.1993)

Poginuo na crti obrane prilikom napada Armije BiH. Sahranjen na Višnjicima.

ZORAN

(Pero)

ŠIPIĆ

(17.09.1967 -
21.10.1993)

Poginuo na crti obrane prilikom napada Armije BiH. Sahranjen na Višnjicima.

Tuguju: otac Pero, majka Mara, braća i sestre.

KRIŽALJKA

VODORAVNO

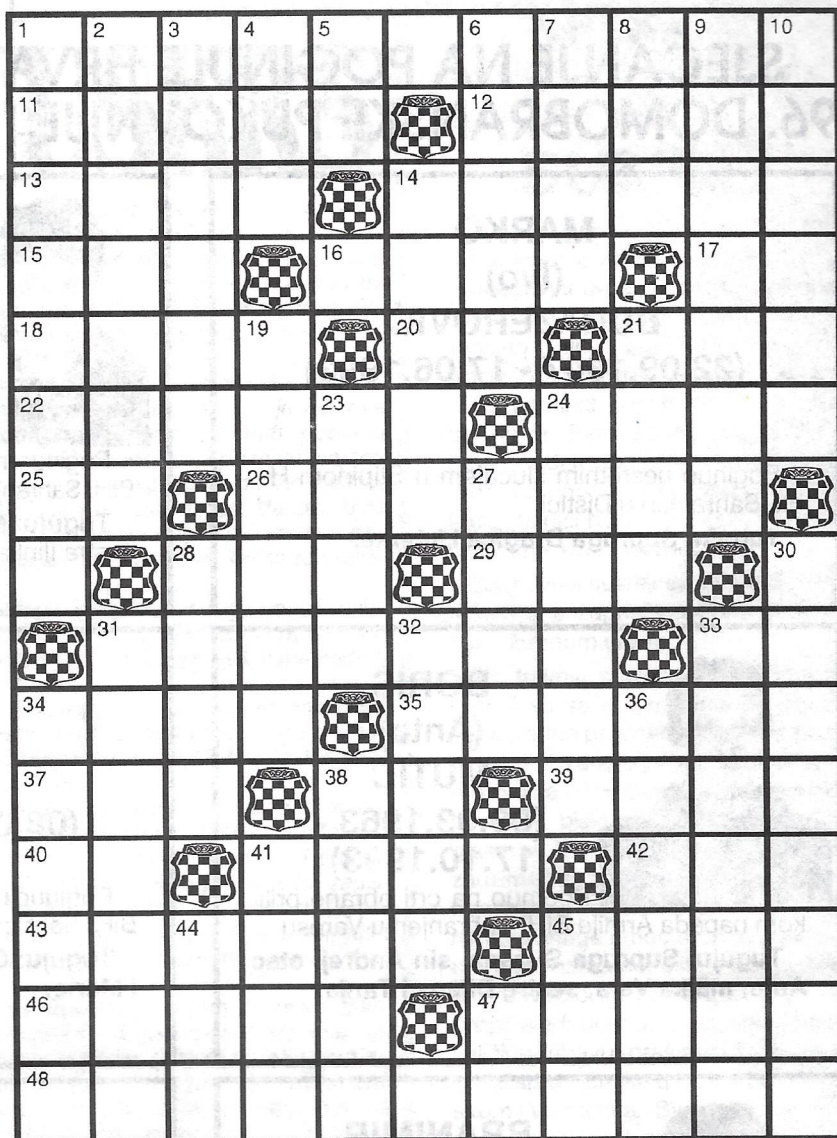
1. Prvi čovjek 96. domobranske pukovnije "Bobovac" Vareš

11. Na ovaj način
12. Dugorepe južnoameričke papige
13. Vjera, ufanje
14. Cjelokupnost, ukupnost (str.)
15. Zemljište, teren
16. Vrsta bjelogorice
17. Osobna zamjenica
18. Gornji dio stopala
20. Slova ispred "h" i "ž"
21. Zamjenica u kajkavaca
22. Osobe s razvijenim smislom za lijepo
24. Osnivač budizma
25. Konj u narodnoj pjesmi
26. Teritorijalne jedinice u Federaciji BiH, veležupe
28. Grad u Hrvatskoj (alka!)
29. Noćna ptica, sova
31. Grad u Crnoj Gori
33. Slovo s kvačicom i prvi samoglasnik
34. Trend lijepog odijevanja
35. Bezbojna otrovna tekućina, služi za izradu boja
37. Konjski pokrivač (turb.)
38. Inicijali košarkašice Nakić
39. Kinematograf, bioskop
40. Kemijski znak za radij
41. Mačka odmila
42. Pepeljast, suv
43. Vršiti krčenje
45. Mjesto na otoku Pašmanu
46. Bilo koji
47. Bolni uzvici, krici
48. Dužnost koju obnaša osoba iz križaljke pod 1. vodoravno

OKOMITO

1. Velegrad u Kanadi
2. Potpisnik na mjenici
3. Veselje, radovanje
4. Mjesto kod Opatije
5. Isti samoglasnici
6. Stručno mišljenje
7. Želudac i crijeva u ljudskom ili životinjskom tijelu, nutrina
8. otok u Jadranu
9. Velika rijeka u Burmi
10. Zatvorska soba, samica
14. Raniji splitski košarkaš, Mirko
19. Alkoholno piće kod Meksikanaca
21. Hrvatska novčana jedinica
23. Žensko ime, Tatjana
24. Čin osobe iz križaljke pod 1. vodoravno
27. Tvar koju sadrži čaj
28. Uobičajeni naziv za natrijev klorid
30. Knjiga s tumačem snova, sanjarica
31. Popularni šport s loptom (Kukoč!)
32. Rovovi, jarci, opkopi
33. Čimbenici, činitelji
34. Plemička titula u nekim europskim zemljama
36. Vrsta minerala
38. Treći padež
41. Hrvatsko muško ime, Mijat
44. Raniji nogometaš "Hajduka", Davor
45. Vremenski prilog (onda, tada)
47. Suglasnik i samoglasnik

Autor: Č. Jelić

ENIGMATIKA

STIHOVNI ANAGRAMI

Ma koliko razgovor da staje
govornica svima nedostaje,
pa ipak sa njim
pola svijeta OBLETIM.

Ratno je vrijeme
pa uzmanjka novca svima,
al' uz njega bez dileme
i STARICA svega ima.

PREMETALJKE

Ukliko slova pravilno složite dobićete sela vareške općine.

BRACI OVO

V OTISCI

JANJA DOVICA
I MONIKA POZVA SVE...
OČEVI VAN
DANAS ŠTOK
AKORD ES

E, HRABAR ĆE VOJNIK SVE TO - izdržati!
Mnogo je ovakvih vojnika u redovima oružanih snaga HR Herceg-Bosna, čiji ćete naziv otkriti rješavajući ovu premetaljku.

Vareški župnik
(D = Ć)
TIP OD FORMATA

Autor: M. Marijanović

BOBOVAC

"BOBOVAC" Informativno glasilo Hrvata Vareša

Osnivač i izdavač: Općinsko vijeće općine Vareš i HKD Napredak-podružnica Vareš.

Uredništvo: Zvonimir Stjepanović, Željko Lekić, Mladenko Marijanović, Vladimir A.

Alaupović, Marijan Vidović, Boško Andrić

Tisak: NIGP "FUTURA" Zenica